

Jižní Čechy
Pohodové

Židovské památky

v jižních Čechách

www.jiznicehy.cz

Židovské památky

v jižních Čechách

V minulých staletích existovalo v Čechách několik set židovských obcí, z nichž každá mívala synagogu nebo alespoň modlitebnu a také židovský hřbitov. Několik desítek jich bývalo také na území jižních Čech, kde dnes není ani jediná. Většina jejich členů zemřela za druhé světové války v koncentračních a vyhlazovacích táborech, mnozí z těch, kteří přežili, emigrovali po roce 1948 nebo 1968. Území Jihočeského kraje je dnes v působnosti Židovské obce v Praze, která také spravuje všechny židovské hřbitovy a několik dalších dochovaných jihočeských židovských památek. Problémem bylo, že v druhé polovině 19. století v důsledku stěhování Židů z vesnic do měst mnoho venkovských židovských obcí zaniklo a řada synagog tak byla opuštěna, některé z nich byly prodávány soukromým osobám a adaptovány k různým účelům, jiné koupily křesťanské církve. V posledním čtvrtstoletí byly některé z nich rekonstruovány a slouží jako muzea, příkladem v jižních Čechách jsou synagogy v Bechyni, Českém Krumlově nebo ve Čkyni. Z padesáti jihočeských židovských hřbitovů si zaslouží pozornost vzácně dochovaný areál židovského hřbitova v Jindřichově Hradci, který patří k nejstarším dochovaným židovským hřbitovům v České republice.

Jižní Čechy
Pohodové

1 Babčice

V Babčicích žili Židé podle písemných pramenů nejspíše od poloviny 18. století. V druhé polovině 18. století zřejmě bydleli ve dvou domech: v Josefském katastru je uvedeno obecní stavení číslo II a vinopalna číslo III. V soupisu Židů z roku 1783 stojí, že tu bydlí dvě židovské rodiny, v soupisu z roku 1793 jsou zapsány čtyři rodiny. Roku 1880 tu bydlelo 20 Židů, roku 1890 osm Židů, roku 1910 čtyři Židé a později žádný. Židovská obec v Babčicích zanikla na základě zákona o židovských obcích z roku 1890 a následně působila jen jako náboženský spolek, který byl součástí židovské obce v Mladé Vožici.

✧ **Synagoga** čp. 14 ve východní části obce byla postavena patrně na přelomu 50. a 60. let 19. století (víme ale, že její předchůdkyní byla modlitebna, která je v Babčicích doložena již koncem 18. století). Vznikla jako náhrada za starší vyhořelou synagogu či modlitebnu. Tato nová synagoga už byla koncipována jako víceúčelová stavba. V modlitebním sále bylo 76 sedadel, ale v budově se nejspíše nacházely také školní třídy, byt učitele, mikve (rituální lázeň) a možná i vytápěná zimní modlitebna. K bohoslužebným účelům sloužila do počátku 20. století. Po první světové válce byla přestavěna na dodnes obývaný obytný dům. Exteriér synagogy je do značné míry zachován v původní podobě (dochovala se jak hmota stavby, tak tvar části původních oken), interiéru je přestavbou bohužel zcela zničen.

☞ **Hřbitov** se nachází 1 km severně od obce na kraji lesa. Založen nejspíše v první polovině 19. století, údajně kolem roku 1840. Na ploše 731 metrů čtverečních se nachází cca 130 náhrobků, nejstarší pochází z roku 1841, nejmladší jsou ze 20. a 30. let 20. století. Roku 1862 tu byl pohřben rabín Markus Blann původem z Košetic, který byl žákem zemského rabína Nehemiasse Trebitsche (1779–1842) v Mikulově. Na jeho náhrobku je mimo jiné vytesáno: „...byl jedním z velkých zpěváků synagogy“. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Pozoruhodný je náhrobek Zalmana Schicka z roku 1845, jenž je zoben motivem jeskyně Machpela u Hebronu, kterou koupil Abraham, aby v ní mohl pohřbit Sáru. V této jeskyni byl posléze pochován také on sám a jeho potomci Izák a Jakob s manželkami Rebekou a Leou.

2 Bechyně

V písemných pramenech jsou Židé v Bechyni doloženi od druhé poloviny 16. století, v průběhu 17. století tu byla založena židovská náboženská obec existující až do nacistické okupace. Roku 1880 v Bechyni bydlelo 91 Židů, roku 1890–98 Židů (maximum, 4,6 % všech obyvatel), poté jejich počet postupně klesal: roku 1900 tu bydlelo 87 Židů a roku 1930 již jen 32 Židů (1,4 % všech obyvatel).

✧ **Synagoga a židovské domy v Bechyni.** Zřejmě již od počátku 17. století bývala ve městě modlitebna. Současná synagoga, která severní stranou přiléhá k městským hradbám, byla postavena v letech 1872–1873 v prosté klasicistní podobě s novorománským průčelím na místě starší malé barokní synagogy vystavěné po roce 1784. Bohoslužebným účelům sloužila synagoga do druhé světové války, během války i po ní v ní bylo skladiště. Roku 1973 byla synagoga opravena a adaptována pro potřeby Hasičského muzea, které v synagoze sídlilo do roku 2001. V letech 2004–2008 byla synagoga rekonstruována pro potřeby muzea Klubu českých turistů, na ženské galerii je malá expozice o dějinách Židů v Bechyni a okolí. Vnitřní zařízení se nedochovalo.

V sousedství synagogy stojí šest židovských domů, které byly před polovinou 19. století ve vlastnictví Židů. Tato ulice v minulosti zvaná Židovskou však nebyla uzavřeným ghettem, stály tu i domy křesťanů. Všechny židovské domy jsou dodnes v přestavbách dochovány.

☞ **Židovský hřbitov** byl založen před rokem 1636 severozápadně od náměstí v Michalské ulici na parkánu při vnější straně městské hradby. Roku 1697 byl hřbitov opraven, roku 1834 rozšířen. Na ploše hřbitova o rozloze 1 369 metrů čtverečních je dochováno kolem 180 náhrobků od roku 1687 do počátku 40. let 20. století. Při výzdobě náhrobků se setkáváme s žehnajícím rukama kohenů, levitskou soupravou, korunou jakožto symbolem moudrosti nebo znakem člověka s hlubokými znalostmi Tóry, Davidovou hvězdou nebo symbolem smutčného stromu. Hřbitov je uzavřen.

Zajímavost:

Součástí někdejšího židovského obecního domu sousedícího se synagogou je dochovaná rituální lázeň mikve.

3 Běleč a Mladá Vožice

V Bělči jsou Židé v písemných pramenech v nevelkém počtu doloženi od konce 18. století, v průběhu 19. století tu bydlelo kolem tří až pěti židovských rodin, poslední Žid je zde zmíněn roku 1921.

Hřbitov byl založen před rokem 1723 na okraji lesa mezi vsí Vilice a samotou Elbančice a v 19. století byl rozšířen. Na ploše 2 805 metrů čtverečních se dodnes dochovalo kolem 180 náhrobků nebo jejich torz, nejstarší stély pocházejí z první poloviny 18. století. Kromě židovských obyvatel z Mladé Vožice a jejího okolí tu bylo za první světové války pochováno několik halčických uprchlíků. Nejmladší část hřbitova byla v poválečném období zdevastována, část novodobých náhrobních kamenů byla rozprodána. Poškozená zeď a malá obřadní síň byly v letech 1996–2002 opraveny. Hřbitov je volně přístupný.

V Mladé Vožici, odkud pochází velká část pohřbených, zůstala jako poslední památka na židovské obyvatelstvo skupina čtyř někdejších židovských domů z původních šesti, které v 18. století stávaly v Židovské ulici za severozápadní stranou náměstí. Mladovožická novogotická synagoga, postavená po polovině 19. století v téže ulici, byla po roce 1949 zčásti zbořena a zbytek zdíva s připojeným sousedním domkem teď tvoří obytný dům, na němž je umístěna pamětní deska připomínající oběti holocaustu.

Zajímavost:

Roku 1855 nechali manželé Moše a Chajele Liftšicovi pro synagogu v Mladé Vožici zhotovit z brokátu a sametu krásnou oponu ke svatostánku. Roku 1943 se tato opona dostala v rámci povinných svozů majetku židovských obcí v protektorátu do Židovského muzea v Praze, odkud se za neznámých okolností v polovině 50. let 20. století ztratila. V dubnu roku 2013 se objevila v nabídce newyorské pobočky aukčního domu Sotheby's. Po identifikaci byla z aukce stažena a po dohodě s osobou, která ji do aukce vložila, byla převezena do pražského Židovského muzea.

4 České Budějovice

Židé se ve městě usazovali od první poloviny 14. století a do 15. století tu vznikla relativně velká židovská obec se synagogou a hřbitovem před hradbami. V prosinci roku 1505 vypukly pogromy a následně byli Židé z města vypovězeni.

Novodobá židovská náboženská obec byla založena roku 1859 a postupně sířila až do druhé světové války: roku 1890 bydlelo ve městě 969 Židů (3 % obyvatel), roku 1930 to bylo 1138 Židů (2 % obyvatel).

Novogotická synagoga postavená v letech 1887–1888 byla roku 1942 zničena nacisty; na jejím místě byl v roce 1992 odhalen památník.

Nejcennější židovskou památkou je tak hřbitov, který se nachází 2 km severovýchodně od hlavního náměstí, v Pekárenské ulici. Založen byl roku 1866 (do této doby byli českobudějovičtí Židé pochováni v Hluboké nad Vltavou) a pohřbívalo se na něm do konce 70. let minulého století. Dnes je na hřbitově dochováno kolem 400 náhrobků od doby založení hřbitova. Nejstarší náhrobek je z roku 1868 a náleží Leopoldu Fürthovi. Jedním z posledních lidí, kteří jsou na tomto hřbitově pochováni, je bývalý terezínský vězeň Hugo Hirsch (zemřel roku 1962). Na hřbitově je pohřbeno několik zajímavých osobností, např. krajský rabín Adam Wunder (1817–1905), rabín Karel Thieberger (1869–1938), hudební skladatel Rudolf Kende, středoškolský profesor Lev Herz (1893–1976), matka spisovatele Norberta Frýda Klára Friedová (zemřela roku 1935) nebo rodiče lékaře, spisovatele a výtvarníka Karla Fleischmanna. Ve hřbitovním domku se nachází stálá expozice věnovaná dějinám Židů ve městě. V jižní části hřbitova stojí od roku 1950 památník obětem nacistické perzekuce v podobě pískovcové tumbly. Hřbitov je uzamčen.

Zajímavost:

Středověká synagoga zdobená nástěnnými malbami byla na počátku 16. století přeměněna na katolickou kapli; ta v letech 1566–1568 přestala sloužit i křesťanským bohoslužebným účelům a následně byla přestavěna na obyčejný měšťanský dům s hospodou, jehož zbytky byly zbořeny roku 1908.

5 Český Krumlov

V písemných pramenech jsou Židé v Českém Krumlově doloženi v nevelkém počtu od první poloviny 14. století do konce 15. století, kdy jim byl pobyt ve městě zakázán. Znovu se Židé mohli v Českém Krumlově usazovat až po polovině 18. století. Roku 1855 tu byl založen náboženský spolek, později změněný na samostatnou židovskou obec. Roku 1880 ve městě bydlelo 103 Židů, roku 1900 pak 165, což byl nejvyšší počet Židů v historii města vůbec, a roku 1930 to bylo 111 Židů.

✧ **Synagoga** zdobená nápadnou věží byla ve Švermově ulici na jižním okraji města postavena v letech 1909–1910 podle plánů architekta Viktora Kafky za finanční podpory továrníka Ignatze Spira. Bohoslužebným účelům sloužila do podzimu roku 1938, kdy do synagogy vtrhli zfanatizovaní nacisté a vnitřní vybavení včetně svítků Tóry a modlitebních knih zničili. Téměř po celou válku potom v budově sídlila letecká modelářská dílna vyrábějící modely pro potřeby německé Luftwaffe. Po odchodu americké armády sloužila synagoga po dobu 23 let jako modlitebna Církve československé husitské, od roku 1968 byla využívána jako sklad divadelních rekvizit. Po roce 2010 byla synagoga rekonstruována a od roku 2013 slouží kulturním účelům, v zimní modlitebně je malá expozice o dějinách Židů v Českém Krumlově.

📄 **Židovský hřbitov** byl založen roku 1891 v sousedství městského hřbitova za štědré podpory továrníka Ignatze Spira. V eklektické obřadní síni postavené v 90. letech 19. století je instalována pamětní deska připomínající jeho zásluhy. Na hřbitově je dochováno cca 115 náhrobků od doby založení hřbitova do druhé světové války. Kovaná vstupní vrata zdobená motivem Davidovy hvězdy jsou uzamčena.

Zajímavost:

Po osvobození od května do podzimu roku 1945 byla synagoga užívána jako interkonfesionální kostel pro vojáky americké armády, v němž se střídali američtí polní kazatelé s duchovními Církve československé husitské; proto jsou v jejím interiéru dodnes zachovány nápisy v anglickém jazyce.

6 Čichtice

Židovské osídlení v Čichticích je doloženo od konce 17. století do počátku 20. století. Židovská obec, která byla založena v první čtvrtině 18. století, byla zrušena koncem 19. století.

🏠 **Židovské domy** byly snad od 18. století soustředěny ve dvou oddělených skupinách: tři domy stávaly v ulici na východním okraji vsi, dalších jedenáct domů v ulici na západním okraji obce. Dům, který sloužil jako ✧ **synagoga** a škola, stojí v židovské ulici na západním okraji vsi. Památkově je chráněno celkem osm původních židovských domů: v Horní Židovně čp. 71 a 75, v Dolní Židovně domy čp. 80, 81, 85, 86, 88 a 92.

📄 **Židovský hřbitov** byl založen až po vzniku židovské obce, ještě roku 1724 byli čichtičtí Židé pohřbíváni na židovském hřbitově v Dubu u Prachatic. Židovský hřbitov u Čichtic byl založen pravděpodobně kolem poloviny 18. století. Nachází se 800 metrů jihovýchodně od obce, na svahu mezi loukami. Nejstarší čitelný náhrobek pochází z roku 1798 – jedná se o náhrobek Abrahama, syna Leba. Na hřbitově o rozloze 1 439 m² je do dnešní doby dochováno kolem 230 náhrobků od konce 18. století do druhé světové války, mezi nimi několik desítek náhrobků jihočeského typu s rostlinnou ornamentikou. Márnice neznámého stáří byla na konci 90. let minulého století zrekonstruována. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Na náhrobcích z konce 18. století se relativně často vyskytuje motiv vinného hroznu. Vinný hrozen symbolizuje království Boha, Izrael a dvanáct kmenů, zejména kmeny Judy a Josefa, které představují dvě formy židovské vlády: v exilu „Josef je ratolest rostoucí u studnice, ratolesti přes zeď přesahující“ a v zemi izraelské „(Juda) uváže k vinnému keři hříbě své a k výbornému kmeni své oslátko; ve víně bude práti roucho své, v krvi hroznů svůj oděv“. Motiv vína může být ale také symbolickým vyjádřením jména Weiner nebo Weinberger.

7 Čkyně

Židovské osídlení ve Čkyni je v písemných pramenech doloženo od poloviny 17. století. Největší počet Židů v městečku byl zaznamenán na počátku 19. století: roku 1825 zde bydlelo 151 Židů. Později jejich počet klesal: roku 1880 žilo ve Čkyni 80 Židů a roku 1930 již jen jedenáct Židů. Z důvodu snižujícího se počtu Židů bylo v letech 1899–1900 přesunuto sídlo židovské náboženské obce ze Čkyně do Vimperka.

Ghetto ve Čkyni nikdy nebylo, **židovské domy** byly rozptýleny po celém městečku mezi domy křesťanskými. Před polovinou 19. století stálo osm židovských domů z celkových dvaceti tři kolem synagogy. Část z nich je v přestavbách zachována.

 Synagoga čp. 105 nacházející se při mlýnském náhonu v jižní části městečka byla postavena roku 1828 v prostém klasicistním slohu jako náhrada za starší synagogu, jež byla zbořena v 60.–70. letech 20. století. V přízemí nové synagogy byla kromě modlitebního sálu také školní třída, pekárna macesů a byt. Pravidelné bohoslužby se v synagoze konaly do roku 1895, příležitostně do první světové války. Roku 1922 byla synagoga prodána a adaptována na truhlářskou dílnu a byt. Roku 2014 byla synagoga zrekonstruována a je využívána ke kulturním účelům a jako regionální židovské muzeum. Ve dvoře přiléhajícím k synagoze stojí někdejší vozovna určená k úschově pohřebního vozu.

 Židovský hřbitov se nachází 700 metrů jihovýchodně od centra městečka, ve svahu nad železniční tratí ze Strakonice do Vimperka. Založen byl snad v poslední čtvrtině 17. století, rozšířen v 19. století. Na ploše 1 853 m² je dodnes dochováno téměř 400 náhrobků od doby založení hřbitova (nejstarší čitelné náhrobky jsou z let 1688 a 1700) do počátku 40. let 20. století. V opravené márnici z 19. století se nachází pamětní deska připomínající oběti holokaustu. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

V synagoze v modlitebním sále je unikátně dochovaná nástěnná výmalba kolem svatostánku z 19. století a v patře se zachovala zimní modlitebna včetně zrestaurovaného svatostánku na svítky Tóry.

8 Dolní Bolíkov

První Židé přišli do Dolního Bolíkova nejspíše po roce 1670, ve 30. a 40. letech 19. století tu žilo více než 160 Židů. Židovská obec doložená počátkem 18. století byla roku 1891 zrušena.

 Ghetto. Více dvacet židovských domů bylo zřejmě již od 18. století soustředěno v severovýchodní části obce, dochovala se asi polovina z nich. **Synagoga** postavená v první čtvrtině 18. století byla v průběhu let 1899–1900 z větší části zbořena.

 Židovský hřbitov byl založen nejspíše koncem 17. století. Nachází se 500 metrů jihozápadně od vsi na okraji lesa. Nejstarší dochovaný náhrobek z roku 1701 patří Aronovi, synu Jakoba Austerlitz, nejmladší náhrobek z roku 1932 náleží Regině Kollmannové. Celkem je na ploše 732 metrů čtverečních dochováno asi 130 náhrobků a opravená jednoduchá průjezdná márnice. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Je zde pohřben publicista Heinrich Mayer (1835 Dolní Bolíkov – 1905), který prožil většinu svého života ve Vídni, kde založil známé noviny *Neues Wiener Tagblatt*, s nimiž později spolupracoval.

9 Dub

Židovské osídlení v městečku je doloženo od počátku 17. století, židovská náboženská obec tu existovala od 18. století do roku 1906.

 Židovské domy byly soustředěny v ulici vedoucí z náměstí do Javornice na severozápadním okraji městečka zřejmě již od počátku 18. století. Většina z původních šestnácti domů je dodnes v přestavbách zachována. Zajímavým architektonickým prvkem židovské ulice je prampouch mezi domy čp. 65 a 66.

 Synagoga postavená v 18. století byla po roce 1906 adaptována na dodnes obývaný obytný dům čp. 10.

 Hřbitov se nachází 1 km jižně od obce, na kopci v lese. Založen byl nejpozději na počátku 18. století. Na ploše hřbitova o velikosti 1 320 m² se nachází kolem 200 náhrobků od poloviny 18. století do roku 1940, mezi nimiž je řada cenných barokních stél. Hřbitov, který byl v nedávných letech kompletně opraven, je volně přístupný.

10 Hluboká nad Vltavou

Židovské osídlení je v městečku doloženo od první poloviny 17. století, židovská náboženská obec s modlitebnou zde fungovala od konce 17. století až do nacistické okupace.

✚ **Okrsek židovských domů** se nachází v Tyršově ulici mezi náměstím a Židovským rybníkem, jižně od náměstí. V přestavbách je všech pět domů zachováno včetně budovy někdejší židovské školy. První ✚ **synagoga** se připomíná roku 1680. Roku 1907 byla nedaleko od této staré budovy, na okraji bývalé židovské čtvrti v dnešní Tyršově ulici, postavena synagoga nová. Bohoslužby se v synagoze konaly do nacistické okupace, za války tu byla dílna. Od 40. let minulého století až dodnes synagogu využívá Církev československá husitská.

✚ **Hřbitov** se nachází 500 metrů jihozápadně od centra při hlavní silnici vedoucí do Českých Budějovic, mezi čerpací stanicí a břehem Munického rybníka. Založen byl v první polovině 18. století, v 19. století byl rozšířen. Na jeho ploše o velikosti 1 275 m² se dochovalo kolem 190 náhrobních kamenů z let 1752–1941.

11 Hoštice

Židovské osídlení v Hošticích je doloženo od počátku 18. století, v té době tu již existovala židovská obec.

✚ **Synagoga** neznámého stáří stojí severně od návsi v sousedství někdejšího židovského domu, v současné době je zchátralá a je opuštěna.

✚ **Židovský hřbitov** se nachází jeden kilometr severozápadně od obce, na svahu na kraji lesa. Založen byl nejpozději v druhé čtvrtině 18. století a pohřbívalo se na něm do konce 19. století. Na ploše o velikosti 543 m² je dochováno kolem 50 náhrobnků od roku 1735 do konce 19. století. Hřbitov je volně přístupný.

12 Jindřichův Hradec

Nejstarší zachovaný písemný doklad o přítomnosti Židů ve městě je z roku 1294, kdy se tu mohlo usadit osm židovských rodin. Z původních osmi židovských rodin se postupně vyvinula židovská obec. Nejvíce Židů tu žilo roku 1880 – 301 osob (cca 3 % všech obyvatel města), roku 1900 to bylo 253 Židů (2,7 %) a roku 1930 již jen 234 Židů (2,2 %).

Židovská ulička je v písemných pramenech poprvé zmíněna v 16. století. V 18. století se židovský sídelní okrese skládal ze čtyř domů v židovském vlastnictví, které stály při západní straně dnešní Kostelní ulice. Po požáru roku 1801 získaly domy podobu, která se v podstatě dochovala dodnes. Rohový dům čp. 188/I sloužil jako obecní dům se školou a sídlem rabína.

✚ **Synagoga** Do 18. století měli Židé jenom modlitebnu. Roku 1770 tu byla zřejmě postavena nová synagoga, která byla po zničujícím požáru roku 1801 znovu vystavěna. V průběhu roku 1867 byla synagoga zvětšena o přístavbu a přestavěna v gotizujícím slohu. K bohoslužbám byla synagoga pravidelně využívána do nacistické okupace. Roku 1951 koupila synagogu Náboženská obec církve československé husitské, která ji opravila a k bohoslužbám ji využívá dodnes.

✚ **Židovský hřbitov** patří k nejstarším židovským hřbitovům v Čechách. Založen byl kolem roku 1400 a v průběhu následujících staletí byl několikrát rozšířen. Domek hrobníka s taharou a přístřeškem pro pohřební kočár byl vybudován v druhé polovině 19. století. V letech 1936–1937 byla postavena moderní obřadní síň, jejíž součástí je také tzv. tahara, tedy místnost, kde se zemřelý omyval a oblékal před uložením do rakve, a vozovna pro pohřební kočár. Na ploše 3 314 metrů čtverečních je dochováno kolem 400 náhrobnků od roku 1598 (náhrobek Ašera, syna Jaakova z Ivančic), mezi nimi řada cenných náhrobnků barokního a klasicistního typu.

Zajímavost:

V obřadní síni židovského hřbitova je vystavený pohřební kočár pohřebního bratrstva z druhé poloviny 19. století, který byl v letech 2015–2018 kompletně zrestaurován. Je jedním ze tří dochovaných židovských pohřebních vozů v Čechách, další jsou v Brandýse nad Labem a Heřmanově Městci.

13 Jistebnice

V Jistebnici jsou Židé v písemných pramenech zmiňováni od první poloviny 16. století. Židovská náboženská obec byla založena nejpozději v první čtvrtině 17. století a po roce 1930 byla pro malý počet členů připojena k židovské náboženské obci v Táboře. Roku 1887 byl v Jistebnici založen z podnětu Aug. Marka a poštmistra Adolfa Katze Spolek pro okrasnění města Jistebnice a okolí. Katzovy zásluhy o tyto sady byly oceněny památníkem, který byl odhalen roku 1915 v městských sadech založených v půvabné poloze na Staré hoře u rybníka. Roku 1880 tu bydlelo 127 Židů (7,4 % všech obyvatel), roku 1900 pak 66 Židů a roku 1930 už jen 19 Židů.

Modlitebna je v písemných pramenech poprvé uvedena v první čtvrtině 18. století. Kdy byla postavena **✡ synagoga** není známo. Stávala ve dvoře panského, tzv. Vlašského domu za jižní stranou náměstí. Zbořena byla zřejmě již v první třetině 20. století.

▭ Hřbitov se nachází 2,5 km jihozápadně od městečka, nedaleko obce Pohoří. Založen byl zřejmě na počátku 17. století. Na ploše 2 158 metrů čtverečních je dochováno 202 náhrobků od konce 17. století. Nejstarší dochovaný dnes čitelný náhrobek pochází z roku 1692. Jedná se o náhrobek Bendeta, syna Jakova, a nachází se v rohu proti vchodu na hřbitov. Druhý náhrobek Jaakova, syna Binjamina, je z roku 1694. Náhrobky jsou kromě epitafů zdobeny pilastry, ze symbolů tu najdeme žehnajících ruce kohenů. V rohu při vstupu na hřbitov stojí márnice neznámého stáří, v níž je zachován kamenný stůl k rituálnímu omývání zemřelých. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

V severní části ohradní zdi hřbitova nad márnicí je zazděná kohenská branka. Kohenové byli nejváženějším židovským rodem, jehož příslušníci v minulosti zastávali funkci kněžích v Jeruzalémském chrámu. Vstup kohenů na hřbitov je vytyčen jejich specifickými náboženskými povinnostmi a omezen jen na pohřby nejbližších příbuzných.

14 Kardašova Řečice

První zprávy o Židech v Kardašově Řečici máme z počátku 15. století. V polovině 17. století žily ve městě tři židovské rodiny, počátkem 18. století kolem osmi židovských rodin, roku 1840 23 židovských rodin (celkem 125 osob). Od poloviny 19. století Židů v městečku postupně ubývalo: roku 1880 to bylo 100 Židů (4 % všech obyvatel města) a roku 1930 už jen 20 Židů (0,7 % všech obyvatel města).

Ghetto vznikalo postupně od poloviny 17. století na vykázaném místě ve východní polovině městečka. Roku 1755 tvořilo tuto malou čtvrť deset přízemních domků, které stávaly mezi dnešní Hradní ulicí a potokem Řečicí; do současnosti se dochovaly v přestavbách čtyři z nich.

První **modlitebna** tu byla zřízena v některém soukromém domě zřejmě již před rokem 1650. Samostatná **✡ synagoga** byla postavena roku 1708; v roce 1863 vyhořela stejně jako velká část Řečice. Nová synagoga postavená v letech 1864–1866 byla za druhé světové války i po ní opuštěna a chátrala a v letech 1958–1959 byla zbořena.

▭ Židovský hřbitov byl založen údajně v první polovině 17. století a roku 1673 byl ohrazen. Dnešní podobu získal řečický židovský hřbitov po polovině 19. století, kdy byl upraven podle plánů Martina Víty vypracovaných roku 1863. Nizká ohrada byla tehdy nahrazena vysokou zdí a u vchodu byla vystavěna márnice krytá šindelovou střechou. Neobvyklým řešením a jednoduchou konstrukcí se tato márnice značně lišila od podobných budov na jiných hřbitovech. Dvě její stěny tvořil severozápadní roh hřbitovní zdi se vstupními dveřmi, dalšími dvěma stranami (už beze stěn a dveří) zůstala otevřená směrem do hřbitova. Jihovýchodní roh stavby tvořil masivní zděný pilíř. Hřbitov se nachází kilometr jižně od města na modře značené turistické stezce a je na něm dochováno kolem 160 náhrobků od 18. století do počátku druhé světové války.

Zajímavost:

Návštěvníky hřbitova je vyhledáván např. maďarsko-český náhrobek Pavla Lauera z roku 1908, náhrobek rabína a učitele Lazara Beneše či náhrobek lékaře barona Rothschilda Gustava Hoeniga.

15 Koloděje nad Lužnicí

V písemných pramenech jsou Židé v Kolodějích poprvé zmíněni v polovině 17. století. Roku 1721 tu bydlelo 35 židovských rodin, koncem 18. století tu žilo kolem osmdesáti židovských rodin a kolem poloviny 19. století asi 600 Židů; poté jejich počet prudce klesal. Roku 1880 bydlelo v Kolodějích 153 Židů, roku 1900 to bylo 35 Židů a roku 1930 již jen devět Židů.

Narodil se zde režisér Národního divadla a Laterny magiky Alfréd Radok (1914–1976) a jeho bratr, tvůrce scény Laterna magika Emil Radok (1918–1994). Jejich vila v Kolodějích dodnes stojí.

🏠 **Ghetto** – první okrsek židovských domů vznikl snad již koncem 17. století. V 80. letech 18. století stálo ve vsi 38 židovských domů, kolem roku 1840 bylo ve vlastnictví Židů 72 domů (přibližně jedna třetina všech domů ve vsi). Většina židovských domů je dodnes v přestavbách dochována, včetně nemocnice čp. 164 a školy čp. 114.

✡ **Synagoga** se začala budovat roku 1695, první bohoslužby se zde konaly počátkem října 1697, poslední zřejmě v druhé polovině 30. let 20. století. V letech 1947–1948 byla synagoga zbořena a stavební materiál byl použit na stavbu divadelního jeviště a kina.

🏞 **Židovský hřbitov** se nachází ve svahu severně od obce při silnici do Bernartic. Založen byl údajně počátkem 18. století, v písemných pramenech je poprvé doložen roku 1723. Na hřbitově o rozloze 2 661 metrů čtverečních stojí téměř 500 náhrobků z let 1705–1941.

Zajímavost:

Nejhonosnějším náhrobkem je malá tumba krajského rabína Jakoba Mahlera, zdobená hebrejským epitafem: „Jakub Mahler, krajský rabín Budějovického a Táborského kraje, zemřel 29. měsíce adaru 5627 (1867). On byl domova milovný, pobožný, jako byli naši předkové. Působil od roku 1817 do 1867 v obci Kaladý a v obvodu Táborském i Budějovickém. Byl znám co velký učenec a znalec Svatého písma, moudrostí vynikal nad všechny učence tohoto věku a byl ctěn jako syn této obce, kde působil. Amen. Odpočívej v lůně svatých v domě Božím.“

16 Kovářov

Židovské osídlení je v obci doloženo od první poloviny 19. století. V domě čp. 39 bývala modlitebna a byt učitele, dnes slouží k obytným účelům.

🏞 **Hřbitov** o velikosti 2 090 m² byl založen v první polovině 19. století 700 metrů severozápadně od centra obce při jihovýchodní patě Kovářovské hůrky a dnes je ukrytý v okraji lesa. Náhrobní kameny od doby založení do roku 1940 jsou v počtu okolo 120 kusů umístěny pouze v jedné čtvrtině hřbitovní plochy, zbytek je nevyužitý. V severozápadním rohu hřbitovního areálu je dochováno obvodové zdívko budovy, v níž byla původně malá prostora k omývání zemřelého.

17 Markvarec

Nejstarší písemné zmínky o Židech v Markvarci pocházejí z první poloviny 18. století. Pravděpodobně v druhé polovině 18. století založena židovská obec, která byla pro malý počet členů roku 1888 zrušena.

🏠 **Židovské domy** byly soustředěny od 18. století kolem synagogy a tvořily ghetto v jihovýchodní části obce při potoku. Většina z původních dvanácti domů dosud v přestavbách stojí.

✡ **Synagoga** byla postavena v barokním stylu v letech 1784–1786 a bohoslužebným účelům sloužila do konce 19. století. Po válce se zřítla, zbytky zdi byly odstraněny roku 1992.

🏞 **Židovský hřbitov** byl založen roku 1794 a nachází se jeden kilometr jihovýchodně od obce v lese. Nejstarší dochovaný čitelný náhrobek pochází z roku 1802 a patří Mošemu. Přestože se poslední židovská rodina odstěhovala roku 1927, na hřbitově byli pohřbíváni Židé z okolí, zejména z Dačic, až do roku 1939. Na ploše 1 223 metrů čtverečních je dochováno kolem 240 náhrobků. Vstup na hřbitov je možný márnicí z roku 1908, která byla v nedávných letech opravena.

18 Milevsko

Nepočtené židovské osídlení je ve městě doloženo od první poloviny 16. století. Roku 1694 bydlelo v Milevsku osm židovských rodin, roku 1849 celkem 90 Židů a nejméně roku 1890, a to 172 Židů. Poté jejich počet klesal, takže roku 1910 žilo v Milevsku 133 Židů a roku 1930 již jen 81 Židů.

✚ **Okrsek židovských domů** vznikl snad již v 18. století na jihovýchodní straně Husova náměstí a v západní části Sokolovské ulice. Šest sousedících obytných domů je dodnes dochováno, částečně v přestavbách.

✚ **Stará synagoga** na Benešově náměstí je součástí domu čp. 387. Postavena byla nejspíše po roce 1600. Koncem 19. století byl přední dům zvětšen a zvýšen, takže synagoga splýnula s jeho hmotou a dnes tvoří sklep tohoto domu. V boční uličce vyčnívá nad dlažbu průjezdu horní polovina původního hlavního vchodu – prostý žulový pozdně gotický hrotitý portál.

✚ **Nová synagoga** v Sokolovské ulici nedaleko staré synagogy byla postavena v letech 1914–1919 podle projektu pražského architekta Střílka. Její exteriér se vyznačuje ojedinělou kombinací klasicistních a kubistických prvků, které navrhl přední architekt českého kubismu O. Tyl. Bohoslužebným účelům židovské obce sloužila do druhé světové války, od roku 1950 až dosud je využívána jako modlitebna Církve československé husitské.

✚ **Hřbitov** nalezneme 1,7 km severovýchodně od milevského náměstí nedaleko žlutě i zeleně značené turistické stezky. Byl založen na přelomu let 1713 a 1714, několikrát byl rozšiřován a postupně dosáhl současné velikosti 1 942 m². Na jeho ploše je v pravidelných dlouhých řadách umístěno asi 240 náhrobních kamenů od doby založení do roku 1938. Průčelí hřbitova uvozuje obřadní síň postavená roku 1928 v eklektickém stylu s kubistickými prvky. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Při výzdobě náhrobků se setkáváme také se symboly, které se vztahují přímo k osobě zemřelého, jako je např. jeho osobní jméno nebo povolání. Na milevském hřbitově nalezneme na náhrobku Binjamina Zeeva z poloviny 18. století dvojici vlků (vlk symbolizuje jméno Wolf nebo Zeev), náhrobek Chavy Hahn (v překladu kohout) z roku 1849 je zdoben motivem kohoutka.

19 Mirostice

Židovské osídlení je v městečku doloženo od první poloviny 16. století, židovská náboženská obec od 17. století. Roku 1724 zde žilo 20 židovských rodin a v první polovině 19. století 13 rodin obývajících 11 domů. Roku 1880 v Mirostičích bydlelo 81 Židů, roku 1900 to bylo 50 Židů a roku 1930 již jen čtrnáct Židů.

Pravděpodobně od konce 17. století nebo od počátku 18. století byla většina židovských domů soustředěna **ve dvou malých židovských sídelních okrscích**. Jižní okrsek byl v roce 1945 těžce poškozen americkým náletem a zbořen, později zcela zanikl i severní okrsek. Během amerického náletu na město 29. 4. 1945 byla zničena také barokní ✚ **synagoga** z roku 1763.

✚ **Židovský hřbitov** byl založen pravděpodobně před rokem 1648 čtyři sta metrů severně od náměstí, na návrší nad Neradovskou ulicí. Nejstarší dochovaný náhrobek pochází z roku 1647. Je na něm nápis: „Zde odpočívá paní Hendl, dcera pana Lámbla ze Sedlic, zemřela dne 8. tevet 5407.“ Původní hřbitov zaujímal asi jen čtvrtinu současně rozlohy (jihozápadní část), do dnešní podoby byl postupně rozšířen v letech 1740 a 1805. Na hřbitově o rozloze 3 417 m² se dochovalo 400 náhrobků od doby založení hřbitova do roku 1946, mezi nimi řada mimořádně cenných barokních kusů. Až do zřízení vlastního hřbitova v roce 1876 zde byli pochováváni rovněž Židé z Písku. Průchozí márnice (v níž je dodnes uložena unikátní obecní rakev) byla vystavěna počátkem 20. století, po její pravé straně ve svahu je dosud patrná tzv. kohenská branka. Poslední pohřeb se zde konal v roce 1946. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Na hřbitově je pohřben mj. rabín Šimon Kafka z Milčic, předek světoznámého spisovatele Franze Kafky, nebo purkmistr města Písku JUDr. Israel Kohn. Svůj poslední odpočinek zde našly matka a babička Zdenky Fantlové, autorky válečných vzpomínek vydaných pod názvem Klid je síla, řek' tatínek.

20 Mirovice

Židovské osídlení v Mirovicích je doloženo od druhé poloviny 16. století do nacistické okupace. Roku 1721 zde žilo 12 židovských rodin, od poloviny 18. do poloviny 19. století pět až devět rodin a nejsilnější bylo židovské osídlení kolem roku 1890, kdy v městečku žilo 50 Židů. Poté jejich počet klesal, takže roku 1910 tu bydlelo 44 Židů a roku 1930 už jen 34 Židů.

🏠 **Židovské domy** Od 16. století Židé vlastnili nebo si pronajímali domy rozptýlené po celém městě. V roce 1721 bydlelo osm židovských rodin ve vrchnostenském tzv. Gyntherovském domě čp. 75 na jižní straně náměstí a další čtyři rodiny v tzv. Bořitovském domě čp. 81 v ulici vedoucí k mostu. Od 18. století byly židovské domy soustředěny na východní straně dnešní Nádražní ulice. V první polovině 19. století tu stávalo pět domů ve vlastnictví Židů. Většina z nich je zbořena nebo radikálně přestavěna, rabinský dům se školní třídou byl zbořen po roce 1950.

✳️ **Synagoga** čp. 141–142 nacházející se v Nádražní ulici byla postavena koncem 18. století nebo počátkem 19. století jako náhrada za starší modlitebnu z počátku 18. století. Byla to kamenná budova se stanovou šindelovou střechou, segmentovými okny a dřevěnou ženskou galerií. Bohoslužebným účelům sloužila do druhé světové války. Po roce 1972 byla radikálně přestavěna na dodnes obývanou rodinnou vilku.

🏡 **Hřbitov** se nachází 1 km severně od městečka, ve svahu nad říčkou Skalicí. Založen byl před rokem 1724, nejspíše na konci 17. století, a rozšířen byl roku 1731 a znovu pak v polovině 19. století. Dnes je na ploše o velikosti 4 139 m² dochováno více než 200 náhrobků z let 1764–1965. Márnice z 19. století byla ve druhé polovině 90. let 20. století opravena. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Na jednom náhrobku je vidět po jeho stranách reliéf sloupů, které se označovaly jako Jachin a Boaz (První kniha královská, 7, 21). Tento motiv je přímou narážkou na skutečné bronzové pilíře podpírající první jeruzalémský Chrám, které byly rozbity při zničení Chrámu Babyloňany.

21 Myslkovice

První židovská rodina se usadila v Myslkovicích před rokem 1650, ale není známo, kdy přesně. Roku 1706 zde žily tři židovské rodiny, roku 1723 sedm židovských rodin a roku 1850 již 65 židovských rodin (474 osob, tedy 55 % obyvatel vsi), což bylo nejpočetnější osídlení Židy v historii obce. Roku 1890 tu bydlelo 71 Židů (11 %) a roku 1930 již jen dvě osoby židovského vyznání.

🏠 **Židovská čtvrť** se nachází v západní části Myslkovic. Podobně jako v sousedních Tučapech se skládala ze dvou celků oddělených od sebe rybníkem. Severně od rybníka stávala synagoga, jižně od rybníka špítal. Celkové bylo v obou židovských sídelních okrscích kolem 40 domů, z nichž většina je v přestavbách dodnes dochována. Zajímavá je budova školy čp. 90 se starými mřížemi.

✳️ **Synagoga** postavená zřejmě kolem roku 1770, která byla stavebně spojena s rabinským domem, byla po roce 1930 opuštěna a kolem roku 1965 zbořena.

🏡 **Hřbitov** se nachází 750 metrů od zámku, na okraji lesa při značené turistické stezce. Založen byl v první polovině 18. století a z této doby pocházejí nejstarší náhrobky. Pohřbívalo se tu až do druhé světové války. Na hřbitově se nachází mnoho cenných náhrobků barokního a klasicistního typu. Z márnice zůstalo jen obvodové zdívlo.

Zajímavost:

Náhrobky Esterl, ženy Wolfa Schönbauma, z roku 1857 a Markuse Schönbauma z roku 1872 jsou zdobeny motivem smutečního stromu. Toto vyobrazení vychází ze židovské biblické tradice. V Bibli můžeme najít text „Debora, kojná Rebeke, byla pohřbena pod stromem, který Jákob nazval Dubem pláče.“ (Gn 35:8). V případě myslkovických náhrobků je navíc motiv stromu symbolem jména pohřbených. Náhrobek Šmuela, představeného myslkovické židovské obce, který zemřel v 60. letech 18. století, je ve vrcholu zdoben motivem granátového jablka, jehož zrníčka nás informují o datu a měsíci jeho úmrtí. Zrníčka rozkrojeného granátového jablka symbolizují dobré skutky zemřelého, což potvrzuje i část epitafu: „byl plný micvot jako granátové jablko“.

22 Neznašov

Nejstarší písemné zprávy o Židech v Neznašově jsou z počátku 17. století. V roce 1618 bydlelo na panství Neznašov 15 židovských rodin (51 osob), roku 1721 žilo v Neznašově 10 židovských rodin, v soupisu Židů z roku 1793 je uvedeno 28 rodin. Roku 1880 tu bydlelo 37 Židů, roku 1900 pak 22 Židů a roku 1930 již jen pět Židů.

☛ **Ghetto** vzniklo zřejmě již v 17. století v severovýchodní části obce. Židovské domy tvořily dva sídelní okrsky a byly odděleny areálem zámku a zámeckého parku. Ve větším židovském okrsku bylo v první polovině 19. století dvacet dva domů ve vlastnictví Židů, menší okrsek se skládal z osmi domů v židovském vlastnictví. Většina z nich je dodnes dochována v přestavbách. Ve větším okrsku židovských domů stojí budova někdejší židovské školy; v ostění vstupních dveří se zachovaly stopy po mezuzě, tedy malé ozdobné dřevěné schránce, v níž byl uchováván pergaménový svitek s vybranými biblickými verši.

✧ **Synagoga** je v písemných pramenech poprvé zmíněna roku 1678. Roku 1709 byla postavena nová synagoga na jiném místě a roku 1770 byla pravděpodobně přestavěna. Obřady v synagoze se konaly ještě kolem roku 1918. Počátkem 20. let 20. století byla synagoga těžce poškozena silným větrem a roku 1927 se zřítily její střecha. Obvodové zdivo synagogy bylo zbořeno roku 1973.

☞ **Židovský hřbitov** se nachází 600 metrů jihovýchodně od obce na okraji lesa na svahu nad potokem, na katastru obce Všemyslice. Založen byl v první polovině 18. století a roku 1858 byl rozšířen. Na ploše hřbitova o rozloze 1 775 metrů čtverečních se do dnešní doby dochovalo přes 300 náhrobků od roku 1749 do 30. let 20. století, mezi nimi zajímavý kubistický náhrobek Aloise Bondyho z roku 1926. Hřbitov je uzamčen.

Zajímavost:

V opravené márnici, postavené roku 1858 (tento letopočet je vytesán na kamenném vstupním portálu), stojí kamenný stůl. Používal se po úmrtí člověka při obřadu zvaném tahara, tedy k rituálnímu očištění tělesných ostatků.

23 Nositín a Květuš

V Nositíně je židovské osídlení doloženo od 18. století, ale vždy tu bydlely jen ojedinělé židovské rodiny. Více Židů žilo v nedaleké Květuši: na počátku 18. století je tu uveden vinopalník, koželuh, obchodník s kůžemi, kožešník a dva podomní obchodníci, v obci tedy žilo nejspíš šest židovských rodin. Roku 1783 tu bydlelo rovněž šest židovských rodin. Poslední čtyři Židé jsou uvedeni ve sčítání lidu, které proběhlo roku 1900.

✧ **Synagoga** v Květuši byla postavena někdy v průběhu 18. století, ale kdy přesně, není známo. Bohoslužby se zde konaly do konce 19. století, později byl v synagoze zřízen byt. Před druhou světovou válkou v něm bydleli Lewersteinovi, kteří se v 30. letech minulého století odstěhovali do Anglie, a po nich ještě několik dalších, už nežidovských rodin. Kolem roku 1972 byla někdejší synagoga zbořena a zbytky jejího obvodového zdiva byly začleněny do zdiva garáže.

☞ **Židovský hřbitov** se nachází u silnice vedoucí z Květuše do Nositína, na katastru obce Nositín asi jeden kilometr jihovýchodně od této vsi. Založen byl v první polovině 18. století, někdy kolem roku 1722. Do této doby byli zdejší Židé pohřbíváni na židovském hřbitově v Jistebnici. Pochovávalo se tu i v meziválečném období, poslední pohřeb údajně proběhl roku 1929. Na ploše hřbitova o velikosti 1 453 m² je dochováno 45 náhrobků datovaných od roku 1722. Z márnice zůstalo jen obvodové zdivo. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Na hřbitově je dochován jeden náhrobek se symbolem anděla. Náhrobky zdobené vytesaným andělem nejsou příliš časté, můžeme je spatřit např. na novém židovském hřbitově v Hostouni na Kladensku, na židovském hřbitově ve Veselici u Mladé Boleslavi a v jižních Čechách také v Písečném u Slavonic. Andělé neboli poslové jsou chápáni jako součást tradičního judaismu.

24 Nová Bystřice

Kdy se začali Židé v Nové Bystřici usazovat, není přesně známo. Nepočtené židovské osídlení je ve městě doloženo od druhé poloviny 18. století, prudce vzrostlo až po polovině 19. století. Na přelomu 18. a 19. století bydlela ve městě pravděpodobně jen jedna židovská rodina. Roku 1849 tu pak byly tři židovské rodiny (dohromady 20 osob), roku 1880 celkem 98 Židů (3,4 % všech obyvatel), roku 1900 pak 122 Židů (4,8 % obyvatel, což bylo maximum) a roku 1930 už jen 42 Židů (2,0 %).

Původně měli novobystřičtí Židé jen jednoduchou modlitebnu, která se nacházela v „židovském domě“.

✧ **Synagoga** tvořila patro židovského obecního domu čp. 372 v ulici T. G. Masaryka východně od náměstí, který byl postaven v letech 1875–1878 těsně při jižním okraji zámecko-kostelního areálu. K bohoslužebným účelům byla využívána do roku 1938, poté v ní byl zřízen byt. Od roku 1949 se tu konaly bohoslužby Českobratrské církve evangelické. Od roku 1976 byla někdejší synagoga majetkem města a byla využívána jako klub mládeže. Po roce 1990 nový vlastník budovu radikálně zmodernizoval pro komerční využití, nechal odstranit půlkruhové zaklenutá synagogální okna apod. V současné době je opuštěna.

🪦 **Židovský hřbitov** byl založen roku 1878 u osady Ovčárna kilometr severně od města. Na hřbitově se pohřbívalo do konce 30. let minulého století. Za druhé světové války byl hřbitov demolován nacisty. Devastace pokračovala i po druhé světové válce, obřadní síň s obydlím hrobníka byla zbořena, všechny náhrobky byly povaleny a hřbitov zarůstal neprostupným houštěm. Po roce 1990 byl na náklady vlastníka, tedy Židovské obce v Praze, opraven. Všechny náhrobky byly znovu postaveny, byla opravena ohradní zeď a na hřbitově je pravidelně udržována vegetace. Dodnes se zde dochovalo celkem 85 náhrobků, nejstarší z roku 1879 a nejmladší z roku 1934. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Kromě Židů z Nové Bystřice a okolí jsou pohřbeni také Židé z dolnorakouských městeček Litschau, Heidenreichstein a Schrems, která své vlastní židovské hřbitovy neměla.

25 Nová Včelnice

Židé jsou v Nové Včelnici doloženi v písemných pramenech od první čtvrtiny 18. století. Židovská náboženská obec, ustavená v první polovině 18. století, byla roku 1893 zrušena.

Prostá klasicistní ✧ **synagoga** byla postavena v prvních letech 19. století 350 metrů severozápadně od zámku v nově založené Vrchlického ulici. K bohoslužbám byla synagoga užívána do 20. let 20. století, v roce 1941 byl její mobiliář zničen. Po roce 1945 byla přestavěna na dodnes obývaný rodinný dům čp. 141.

🪦 **Židovský hřbitov** byl založen roku 1800 na Šibeničním vrchu, kilometr východně od zámku při silnici vedoucí do Štítného. V současné době se na hřbitově o rozloze 865 metrů čtverečních nachází kolem 120 náhrobků od první poloviny 19. století (údajně od roku 1830) do počátku druhé světové války. Hřbitov je přístupný přes rozvalenou zeď.

26 Olšany

V Olšanech se Židé usazovali zřejmě bezprostředně po vyhnání z Vídně a Dolních Rakous roku 1670. Židovská náboženská obec založená v průběhu 18. století byla pro malý počet členů zrušena roku 1890.

Okrsek 🏠 **židovských domů** se nachází v severovýchodní části obce a skládal se z pouhých osmi domů včetně bývalé vinopalny čp. 20. Všechny domy jsou v přestavbách dochovány. ✧ **Synagoga** byla postavena jako roubená v 18. století, roku 1928 však vyhořela.

🪦 **Židovský hřbitov** byl založen koncem 18. století na kopci 500 metrů východně od obce při silnici na Heřmaněč mezi poli. Poslední pohřby se tu konaly koncem 30. let 20. století. Na ploše hřbitova o rozloze 849 metrů čtverečních je dochováno kolem 150 náhrobků od konce 18. století do roku 1938. Vstup býval menší průchozí kamennou márnici, z níž se dochovaly jen zbytky obvodového zdiva. Hřbitov je volně přístupný.

27 Osek u Radomyšle

Nejstarší dochovaný písemný doklad o Židech v Oseku je z konce 17. století. V 80. letech 18. století je v Oseku doložena vrchnostenská vinopalna, vrchnostenská draslárna a vrchnostenská židovna. Roku 1793 žily na panství Osek tři židovské rodiny. V průběhu 80. let 19. století (možná již roku 1884) zanikla v důsledku poklesu počtu členů osecká židovská náboženská obec. Při sčítání lidu roku 1910 se k židovskému náboženství nikdo nehlásil.

🏠 **Židovské domy** byly od samého počátku 19. století soustředěny v severní části obce severně od rybníka, ale nejednalo se o uzavřené ghetto, byly mezi nimi i domy křesťanů. Tento židovský sídelní okrsek se skládal z dvanácti domů v židovském vlastnictví, v jiných domech mohli Židé bydlet jako nájemníci. V přestavbách je většina z nich dochována.

✡ **Synagoga** byla vybudována po roce 1811 u rybníka Koupavého. Víme, že to byla vysoká budova se sedlovou střechou a kruhovým oknem uprostřed východního štítu. Bohoslužby se v synagoze konaly nejspíše do konce 19. století, poté sloužila nejprve k uchovávání ledu a po první světové válce byla využívána jako stodola a skladiště. V 70. letech 20. století bylo torzo synagogy srovnáno se zemí. Kdy přesně byl v Oseku založen 🏢 **židovský hřbitov**, není známo, došlo k tomu někdy mezi léty 1838–1853. Hřbitov se nachází 800 metrů jihozápadně od obce v lese při cestě k poutnímu kostelu v Radomyšli a dříve sloužil nejen pro Osek, ale i pro okolí. V nedávné minulosti byl hřbitov opraven, roku 2010 byla kompletně zrekonstruována ohradní zeď z lomového kamene a roku 2011 byly zrestaurovány všechny náhrobky. Celkem je na ploše 250 metrů čtverečních dochováno kolem 50 náhrobků od první poloviny 19. století. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

V Oseku se narodil otec spisovatele Franze Kafky Hermann Kafka a na hřbitově jsou pohřbeni mj. spisovatelovi prarodiče Jakub Kafka (jeho náhrobek se dochoval) a Františka Kafková roz. Platovská.

28 Písečné

V písemných pramenech jsou Židé v Písečném doloženi až v 17. století. Roku 1759 v Písečném bydlelo 24 židovských rodin a jejich počet se do roku 1848 zvýšil na padesát dva. Roku 1848 tu bydlelo 333 Židů (38% všech obyvatel), roku 1880–106 Židů (13,3 % obyvatel), roku 1900–71 Židů (8 % obyvatel) a roku 1930–34 Židů (2,1 % obyvatel).

🏠 **Ghetto**. Domy Židů byly soustředěny nejspíše od 18. století ve třech od sebe oddělených kompaktních okrscích. Největší byl západní okrsek, rozložený v centru vsi po obou březích potoka; původně v něm stálo 24–25 domů, dodnes se dochovalo kolem deseti z nich. Prostřední okrsek, urbanisticky nejzajímavější, se nachází severovýchodně od zámku, při severní straně potoka; jedenáct většinou patrových domů městského typu dodnes stojí. Nejmenší je východní okrsek nacházející se na východním okraji městečka za řekou Dyjí, který má podobu ulice s jednostrannou zástavbou. Z původních sedmi sousedících domů je dochováno pět drobných přízemních domků tvořících stavebně jednotný celek a patrový klasicistní dům čp. 135.

✡ **Synagoga** byla postavena v letech 1768–1782 uprostřed západního okrsku na severním břehu potoka, ale po druhé světové válce byla zbořena.

🏢 **Židovský hřbitov**. Založen byl údajně počátkem 18. století 500 metrů jihozápadně od zámku nad městečkem v lese. Nejstarší dochovaný náhrobek z roku 1730 patří učiteli Bernardu Inselovi. Celkem je na hřbitově dochováno asi 450 náhrobků, řada z nich barokního a klasicistního typu, mnoho z nich je zdobeno barokními ornamenty. Při vstupu stojí průchozí márnice z počátku 19. století, která byla roku 1999 rekonstruována. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Na hřbitově je pohřben rabín Michael Lazar Kohn, jeden z velmi vážených moravských rabinů, který zemřel 18. března 1893 ve věku 83 let po 52 letech v úřadu. Jeho pravnukem je Jiří Kosta (narozen roku 1921 v Praze), významný vědec Ekonomického ústavu ČSAV, který se jako sekretář O. Šika podílel na přípravě ekonomické reformy v 60. letech 20. století.

29 Písek

Židovské osídlení je v Písku v písemných pramenech doloženo od konce 14. století, ale roku 1424 byli Židé vypovězeni z města. Znovu se zde v nevelkém počtu začali usazovat od první čtvrtiny 17. století – až do první poloviny 19. století se jednalo o šest až jedenáct židovských rodin. Více Židů se do Písku začalo stěhovat po polovině 19. století: roku 1880 tu bydlelo 449 Židů (4,2 % všech obyvatel), roku 1900 pak 395 Židů (2,6 % obyvatel) a roku 1930 už jen 254 Židů (1,6 % obyvatel města).

✧ **Novodobá synagoga** se nachází v Soukenické ulici, 100 metrů východně od náměstí. Postavena byla roku 1872 v orientálním slohu s novorománskými prvky. Zasloužil se o to advokát JUDr. Izrael Kohn (1818–1874), který v letech 1871–1872 dokonce zastával funkci starosty města Písku. K bohoslužebným účelům sloužila synagoga do druhé světové války, po ní byla využita jako skladiště, v té době byl hlavní modlitební sál rozdělen stropem na dvě podlaží. V současné době prochází rekonstrukcí a plánuje se její využití ke kulturním účelům.

📄 **Novodobý hřbitov** se nachází 1,7 km severozápadně od Velkého náměstí, na kraji města v ulici U Židovského hřbitova. Založen byl roku 1876 a pohřbívalo se zde do roku 1942, výjimečně i po válce. Plocha hřbitova byla zaplněna hroby asi z jedné třetiny. Po válce došlo k těžké devastaci, v letech 1968–1969 byl zbořen přízemní hrobnický dům, roku 1981 byla většina náhrobků ze hřbitova odvezena a prodána a hřbitov se stal součástí vojenského cvičiště. Po roce 1991 byl hřbitov zmenšen asi na dvě třetiny původní plochy a zbylá část byla ohrazena novou zdí. V současné době je na ploše 4 461 m² dochováno asi 40 náhrobků a řada podstavců a obrubníků. Hřbitov je uzamčen.

Zajímavost:

Na píseckém hřbitově je pohřbena Kamila Stösslová (1892–1935), přítelkyně a důvěrnice Leoše Janáčka, která jej inspirovala např. k napsání opery Káta Kabanová. Její náhrobek dnes už není možné identifikovat. Ostatky významného básníka a prozaika Richarda Weinera (1884–1937) byly 6. listopadu 1987 exhumovány a znovu pohřbeny na Lesním hřbitově v Písku.

30 Protivín

Židovské osídlení je ve městě v nevelkém počtu doloženo od počátku 17. století. Roku 1653 žily ve městě tři židovské rodiny, roku 1783 nejméně devět židovských rodin a roku 1837 dvanáct rodin. Více Židů se do města stěhovalo po polovině 19. století, takže židovská náboženská obec byla nejsilnější v druhé polovině 19. století: roku 1869 žilo ve městě 95 Židů, roku 1880 celkem 87 Židů (3,3 % všech obyvatel), roku 1910 pak 48 Židů a roku 1930 již jen dvanáct Židů (0,3 % obyvatel města).

✧ **Židovské domy** s modlitebnou byly nejpozději od 18. století soustředěny v Blanicé ulici východně od náměstí a stávaly na jejím konci před mostem přes Blanici. Žádný z nich se nedochoval. Poslední modlitebna byla zřízena v patře židovského obecního domu na jižní straně Blanicé ulice, který židovská obec zakoupila roku 1889. Naposledy se v ní bohoslužby konaly zřejmě roku 1923. Roku 1968 byl dům zbořen a na jeho místě byl později vystavěn hotel Blаницe.

📄 **Židovský hřbitov** se nachází 1,3 km severovýchodně od náměstí, na úbočí Holého vrchu u silnice vedoucí do osady Bečelov. Založen byl roku 1878. Celkově bylo od založení hřbitova až do druhé světové války na protivínském hřbitově pohřbeno kolem šedesáti zemřelých. Roku 1939 byl hřbitov zdevastován, posléze byla polovina náhrobních kamenů odvezena, z márnice zůstaly jen základy. V současnosti je na ploše hřbitova o velikosti 719 m² dochováno kolem 25 náhrobků od doby založení hřbitova. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Koncem roku 1744 vydala Marie Terezie dekret, který pro Židy znamenal vypovězení z Čech. Jako první byli postíženi Židé pražští, kteří do konce června roku 1745 museli opustit Židovské město. Mezi nimi byla i rodina Davida Kuha, jehož žena Taubele zemřela v Protivíně. Jelikož v té době ještě protivínský židovský hřbitov neexistoval, je pohřbena na židovském hřbitově v Dubu u Prachatic.

31 Prudice

Nepočtené židovské obyvatelstvo je ve vsi doloženo v písemných pramenech od počátku 18. století do konce 19. století. Roku 1724 byla na panství usazena židovská rodina vinopalníka, v soupisu Židů z roku 1783 je zapsána rodina palírníka a v soupisu z roku 1793 dvě rodiny obchodníků. Roku 1880 tu bydlelo osm Židů, roku 1890 tři Židé.

✧ **Modlitebna** je v obci doložena již v 18. století. Zřejmě bývala v některém soukromém domě, ale nevíme, ve kterém.

▢ **Hřbitov** se nachází 500 metrů severovýchodně od nádraží Sudoměřice na kopečku mezi poli. Není známo, kdy byl založen; předpokládá se, že se tak stalo kolem roku 1700. V písemných pramenech je doložen v první čtvrtině 18. století. Na ploše 2 996 metrů čtverečních je dochováno kolem 230 náhrobků, nejstarší čitelný náhrobek pochází z roku 1780. Dominantou bývala cihelná márnice, z níž zůstaly jen zbytky obvodového zdiva. Roku 1916 tu byli pohřbeni dva uprchlíci z Haliče a roku 1938 zde byl uložen k poslednímu odpočinku generál zdravotnictva ve výslužbě MUDr. Ignác Herrmann, který zemřel ve věku 82 let v Ruzyni. Jedná se o cenný hřbitov s řadou náhrobků zdobených tradičními symboly nebo vegetativními motivy, který je je volně přístupný.

Zajímavost:

Roku 1821 byl na prudickém židovském hřbitově pohřben Isak Stern, který většinu života prožil na chýnovském panství ve vsi Pohnání. V době smrti mu bylo údajně 101 let. Mezi jeho příbuzné patří např. MUDr. Bedřich Stern (1865 – asi 1940), který byl známým lékařem v Plané nad Lužnicí, nebo MUDr. Otto Natan Stern (1891–1942), jenž byl v Táboře vyhledávaným zubním lékařem, ale byl známý také jako divadelník a majitel velké bibliofilské knihovny.

32 Přehořov a Soběslav

Nepočtené židovské osídlení je v Přehořově v písemných pramenech doloženo od počátku 17. století. Kdy byla založena židovská obec, není známo, zrušena byla před rokem 1921, kdy se obvod přehořovské židovské obce stal součástí obvodu židovské náboženské obce v Soběslavi, která současně převzala správu přehořovského židovského hřbitova. Synagoga neznámého stáří stojící při cestě vedoucí z návsi k severu byla zbořena roku 1960.

Jedinou památkou na místní židovskou komunitu je tak ▢ **židovský hřbitov**, který se nachází 1,5 km jihovýchodně od obce na okraji lesa, severně od silnice vedoucí od obce Lžín. Založen byl před rokem 1723. Na ploše hřbitova o velikosti 863 m² je v současnosti dochováno kolem 110 náhrobků, nejstarší z první poloviny 19. století, nejmladší z doby před druhou světovou válkou. Z márnice i ohradní zdi z lomového kamene zbyly jen nepatrné zbytky. Hřbitov je volně přístupný.

Na hřbitově je pohřbeno mnoho Židů ze Soběslavi. V tomto městě je židovské osídlení doloženo od druhé poloviny 16. století, ale roku 1594 byli Židé odtud vypovězeni. Znovu se Židé do Soběslavi stěhovali ve větším počtu po polovině 19. století, kdy přicházeli z okolních vsí. Novodobá židovská náboženská obec existovala v Soběslavi od 70. let 19. století až do nacistické okupace. Roku 1880 žilo v Soběslavi 210 Židů (7,1 % všech obyvatel), roku 1900 pak 128 Židů (3,3 %) a roku 1930 už jen 78 Židů (1,8 %).

✧ **Synagoga** byla postavena v Jirsíkové ulici na místě staršího domu údajně roku 1873. Byla to halová stavba zdobená střídým novorenesančním dekorem. V jejím sousedství stával patrový obecní dům. Bohoslužebným účelům sloužila snad až do nacistické okupace, po válce byla využita jako skladiště a roku 1959 byla přestavěna na administrativní budovu Komunálních služeb Města Soběslavi. V současné době ji soukromý majitel využívá jako dílnu. Dnes jde o stavebně zcelený patrový dům beze stop někdejšího sakrálního využití.

33 Radeníň

Židovské osídlení je v Radeníně doloženo od počátku 17. století. Roku 1723 bydlelo v Radeníně devět židovských rodin, roku 1853 to bylo 51 židovských rodin (celkem 190 osob, tedy 19 % všech obyvatel obce), roku 1880 – 93 Židů, roku 1900 – 53 Židů a roku 1930 již jen devět Židů (2 % obyvatel obce).

✚ **Malé ghetto** existovalo na severním okraji obce 150 metrů severovýchodně od zámku. Vzniklo zřejmě v první čtvrtině 18. století a od křesťanské části obce bylo odděleno areálem zámku a panského dvora. Roku 1830 se ghetto skládalo ze synagogy a deseti domů, které stály kolem malé návsi. Většina z nich včetně školy čp. 67 je dodnes v přestavbách dochována.

✚ **Synagoga** čp. 88 stávala v ghettu na severní straně návsi. První synagoga byla postavena údajně již koncem 17. století, roku 1804 byla nahrazena novou synagogou, která byla postavena společně s obecním domem a špitálem. Bohoslužebným účelům sloužila do 30. let 20. století, po roce 1934 byla přestavěna na dodnes obývaný obytný dům.

✚ **Hřbitov** se nachází na návrší 800 metrů severovýchodně od návsi. Založen byl v druhé polovině 17. století. Po roce 1830 byl rozšířen, v té době byla malá dřevěná márnice nahrazena větší márnici postavenou z lomového kamene. Na ploše 1 403 m² se dnes nachází cca 300 náhrobků a rekonstruovaná márnice. Nejstarší dochované náhrobky pocházejí ze 30. let 18. století, některé z nich jsou zdobeny jednoduchým rostlinným dekorem nebo symboly. Jako poslední tu byla 3. února roku 1938 pochována chudá žebračka Johanna Rindová, ale její pomník se nezachoval. Jedná se o cenný hřbitov s řadou barokních a klasicistních stél a významný krajinnotvorný prvek. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Z náhrobků vyniká stéla Samuela Sonna z roku 1852 zdobená reliéfem slunce. Náhrobek rabína Franka je doplněn tesaným reliéfem ležícího lva, který je symbolem vládařské moci nebo připomíná požehnání patriarchy Jakoba synovi Judovi, přičemž Juda je přirovnáván ke lvíčkovi.

34 Rožmberk nad Vltavou

Nejstarší dochovaná písemná zmínka o Židech ve městě pochází až ze 17. století. Roku 1724 a také roku 1783 žilo v Rožmberku 14 židovských rodin, roku 1849 dokonce 23 rodin (130 osob, což bylo zřejmě nejvíce v historii města), roku 1880 pak 53 Židů (3,6 % všech obyvatel), roku 1900 celkem 47 Židů (4,0 %) a roku 1930 už jen 12 Židů (1,2 %).

✚ **Židovské domy** byly od neznámé doby soustředěny u Vltavy na východním úpatí hradního vrchu. Do dnešní doby jsou z původních čtyř židovských domů dochovány už jen dva patrové domy čp. 102 a 104. Poslední ✚ **synagoga** postavená zřejmě koncem 17. století sloužila k bohoslužbám do roku 1938, během druhé světové války byla adaptována k obytným účelům, poté byla opuštěna a po roce 1966 byla zbořena.

Informace o založení starého židovského hřbitova se různí. Někteří badatelé tvrdí, že byl založen v 17. století, jiní, že se tak stalo již v 15. století. Tento židovský hřbitov se nachází na jižním okraji levobřežního hrazeného města a přiléhá k vnitřní straně městské hrady. Historické náhrobky se začaly ničit již za nacistické okupace, po roce 1945 jich byla asi polovina odcizena. Zbylé náhrobky v počtu 45 kusů jsou dnes nevhodně rozmístěny na zahrádce, která je ohrazena zdí s brankou a patří k domu čp. 103. Nejstarší z nich pocházejí z poloviny 18. století. Hřbitov je uzamčen.

✚ **Nový židovský hřbitov** rožmberské židovské obce byl založen roku 1883 při silnici vedoucí po levém břehu Vltavy z Rožmberka nad Vltavou do Českého Krumlova. Naposledy se zde pohřbívalo roku 1950, kdy tu byl pochován člen rodiny Holzbauerovy. Po roce 1945 byla plocha hřbitova zmenšena a byla zbořena obřadní síň. Celkem se na hřbitově o rozloze 2 290 m² dodnes zachovalo sto náhrobků, nejstarší je z roku 1883. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Do poloviny 19. století existovaly velmi živé kontakty mezi Židy rožmberskými a lineckými, Židé z hornorakouského Lince byli údajně pohřbívaní na starém židovském hřbitově v Rožmberku.

35 Slavonice

Jednotlivé židovské rodiny se ve městě vzácně usazovaly již od první poloviny 18. století. Ve větším počtu se do Slavonic Židé stěhovali až po roce 1848, kdy dosáhli částečné rovnoprávnosti. Při sčítání lidu bylo zjištěno, že roku 1848 bydlelo ve Slavonicích 27 Židů (1,1 % všech obyvatel) a roku 1869 celkem 63 Židů (2,5 % všech obyvatel). Nejvíce jich tu bylo koncem 19. století: roku 1880 žilo ve městě 75 Židů (2,9 % všech obyvatel), roku 1910 dokonce 85 Židů (tj. 3,1 % všech obyvatel, což je maximum) a roku 1930 pak 50 Židů, tj. 2,3 % všech obyvatel.

Koncem 19. století si Židé v Dlouhé ulici zřídili **synagogu**, i když modlitebna tu musela být nepochybně již dříve – pravděpodobně již před rokem 1880 se nacházela v některém soukromém domě. Roku 1895 byla nahrazena větším sálem v novostavbě židovského obecního domu čp. 494 v Dlouhé ulici, která se nachází v severovýchodní části městského jádra při hradbách. Židovský obecní dům s modlitebním sálem byl postaven roku 1895 zásluhou zdejšího továrníka a obchodníka Lazara Stukharta, který na jeho stavbu věnoval pět tisíc korun. Modlitební sál byl otevřen 25. 6. 1895 slavností bohoslužbou, kterou vedli rabíni Dr. Nathan Frankl z Písečného a Dr. A. Morgenstern z Jemnice.

O modlitebním sále víme jen velmi málo: že v něm byl krásný svatostánek a ženská galerie. V přízemí domu byla společenská místnost náboženské obce a místnost slavonického chudinského a nemocenského spolku, v patře se nacházel byt kantora. Bohoslužby se v synagoze konaly do roku 1938. Po druhé světové válce budova sloužila jako sborový dům Českobratrské církve evangelické, po roce 1967 byla adaptována na byty a v té době byl modlitební sál v patře zrušen a rozdělen stropem na dvě podlaží.

Zajímavost:

Židovský hřbitov ve Slavonicích nikdy nebyl – zdejší Židé byli pohřbíváni v Dolním Bolíkově, Starém Městě pod Landštejnem nebo Písečném.

36 Stádlec

Ve Stádleci bydleli Židé zřejmě již v druhé polovině 17. století. Roku 1724 jsou ve Stádleci doloženy tři židovské rodiny, roku 1747 žilo ve Stádleci šest židovských rodin, v soupisu Židů z roku 1783 je zapsáno deset židovských rodin. Roku 1880 tu bydlelo 77 Židů, r. 1890 pak 63 Židů (9 % všech obyvatel), roku 1900 celkem 26 Židů (3,9 % všech obyvatel) a roku 1930 již jen šest Židů (1,1 % všech obyvatel).

Židovské domy byly soustředěny nejspíše již od 18. století v Židovské ulici v západní části obce, jižně od souběžné silnice do Starého Sedla. Před polovinou 19. století tady stálo devět židovských domů, část z nich je v přestavbách zachována.

Modlitebna je v písemných pramenech poprvé doložena roku 1723, **synagoga** čp. 109 byla postavena ve vznikající „židovské uličce“ na západním okraji vsi údajně v letech 1730–1740, v průběhu 19. století byla přestavěna. Obřady se v synagoze konaly pravidelně do konce 19. století, příležitostně zřejmě až do 30. let 20. století. Po válce bylo v modlitebním sále zřízeno kino a ženská galerie sloužila jako balkon pro diváky. V současné době se synagoga přestavuje na byt, hlavní modlitební sál bude sloužit kulturním účelům.

Malý **židovský hřbitov** byl založen mezi lety 1812–1814 v polích kilometr jižně od obce, jihozápadně od Podhrázského mlýna. Do té doby se pohřbívalo na židovském hřbitově ve Zběšičkách. Na ploše hřbitova o rozloze 539 metrů čtverečních je dochováno kolem 100 náhrobků od roku 1821 do 30. let 20. století. Z kamenné ohradní zdi z lomového kamene a z márnice zbyly jen malé zbytky zdvia. V letech 2009 a 2012 byly nákladem cca 200 000 Kč vztyčeny všechny povalené náhrobky a v letech 2015–2016 byly všechny historické náhrobky zrestaurovány. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Ve Stádleci se narodil prozaik a autor učebnice židovského náboženství Josef Žalud (1850–1923 Praha).

37 Staré Město pod Landštejnem

Přesné datum příchodu Židů do Starého Města pod Landštejnem neznáme. Nejstarší náhrobek na zdejším židovském hřbitově pocházel z roku 1610 (nejspíš není dochován), takže je možné předpokládat, že historie židovského obyvatelstva v tomto městečku počíná nejspíše v této době. Snad již v první polovině 17. století vznikla samostatná židovská náboženská obec, byla postavena dřevěná synagoga a již dříve byl založen výše zmíněný židovský hřbitov. Roku 1723 žilo v městečku jedenáct židovských rodin, roku 1783 osmnáct židovských rodin. Roku 1880 zde žilo 79 Židů (8,4 % obyvatel), roku 1900 pak 32 Židů (3,8 % obyvatel) a roku 1930 už jen 12 Židů (2,0 % obyvatel).

✚ **Židovské domy** byly pravděpodobně od 17. století soustředěny na jednom místě v severní části městečka. Před polovinou 19. století bydleli Židé asi v patnácti domech, které stávaly přibližně mezi dnešním budovou obecního úřadu a potokem. Asi osm přízemních i patrových domů je dodnes dochováno v částečných přestavbách, mezi nimi také budova bývalé rituální lázně čp. 171 u potoka.

První ✚ **synagoga** byla jako dřevěná postavena v 17. století. V polovině 19. století byla vystavěna nová zděná klasicistní synagoga, která k bohoslužbám sloužila zřejmě až do období první světové války. Zbořena byla bez pořízení stavební dokumentace roku 1959.

Cenný □ **židovský hřbitov** se nachází cca 600 metrů severně od náměstí na skalnaté vyvýšenině mezi loukami. Založen byl před rokem 1610 a roku 1863 byl naposledy rozšířen. Přestože je hřbitov doložen od počátku 17. století, v současné době je zřejmě nejstarším náhrobkem stéla Mendla, syna Jicchaka z roku 1727. Pohřbívalo se tu až do 30. let minulého století, z této doby se dochovalo i několik náhrobků. Za války byl hřbitov těžce poškozen nacisty a i po válce byl postupně devastován. V současné době je na ploše 1 295 metrů čtverečních dochováno asi 170 náhrobků, z márnice zůstaly jen nepatrné zbytky zdíva. Hřbitov je volně přístupný.

38 Strakonice

Židovské osídlení ve Strakonících je v písemných pramenech doloženo od konce 15. století. Roku 1724 žilo v Bezděkově (dnešní součásti Strakonice) dvanáct židovských rodin, před polovinou 19. století tu bydlelo už 25 židovských rodin. Roku 1880 žilo ve Strakonících 379 Židů, 281 v roce 1900 a roku 1930 bylo v celém městě usazeno 169 Židů.

✚ **Židovské domy** byly nejspíše od konce 17. století soustředěny v jižním předměstí Bezděkov, byly postaveny jak na východním břehu Volyňky, tak při jejím ústí do Otavy. Roku 1837 stálo v židovské čtvrti, která byla rozdělena tokem Volyňky a vodního náhonu, čtrnáct židovských domů: osm domů se synagogou bylo na pravém břehu a šest domů tvořilo na levém břehu jedinou zdejší ulici. Obě části židovské čtvrti spojoval dřevěný most. Ve 20. století byly všechny židovské domy na západním břehu Volyňky zbořeny v souvislosti s výstavbou podniku Fezko, domy na východním břehu včetně synagogy a židovského obecního domu zanikly v 70. letech 20. století a na jejich místě byl posléze postaven obchodní dům.

Nejstarší doložená **modlitebna** byla dřevěná a víme o ní, že roku 1741 vyhořela. Stará ✚ **synagoga**, která ji nahradila, se roku 1858 zřítíla a na jejím místě byla roku 1860 postavena nová novorománská synagoga. Bohoslužby se v synagoze konávaly až do nacistické okupace. Od roku 1951 ji jako modlitebnu využívala církev Československá husitská a roku 1976 byla zbořena.

□ **Židovský hřbitov** – kdy byl založen, není známo, existoval zřejmě již kolem roku 1700. Po roce 1860 byl hřbitov podstatně rozšířen. Nejstarší čitelný náhrobek pochází z roku 1736, celkově se na hřbitově o rozloze 2 827 m² nachází kolem 480 náhrobků. Pohřbívalo se tu i po druhé světové válce. Jedná se o dobře zachovalý hřbitov s mnoha náhrobky barokního a klasicistního typu. Hřbitov se nachází cca 2 km západně od hradu, v ulici U Židovského hřbitova.

Zajímavost:

Na hřbitově jsou dochovány náhrobky členů rodiny Fürthů, kteří stáli u zrodu pověsné strakonické výroby fezů.

39 Stráž nad Nežárkou

Nepoččetné židovské osídlení je v městečku doloženo od první poloviny 18. století. Roku 1747 tu bydlely dvě židovské rodiny, roku 1783 šest židovských rodin, roku 1793 tu žilo 43 Židů.

Roku 1880 v městečku bydlelo 89 Židů (5,6 % všech obyvatel), roku 1900 pak 37 Židů (2,4 % všech obyvatel) a roku 1930 už jen osm Židů (0,8 % všech obyvatel).

Uzavřené ghetto ve Stráži nikdy nebylo. **židovské domy** byly rozptýleny po celém městě a tvořily několik vzájemně oddělených shluků v západní polovině a na severním okraji města.

Klasicistní **synagoga** čp. 24 byla postavena zřejmě v první čtvrtině 19. století v Třeboňské ulici západně od náměstí. K bohoslužebným účelům byla využívána do první světové války. Roku 1920 byla prodána provazníkovi Adolfu Novotnému a jeho ženě Marii. Po prodeji přijelo několik Židů z Jindřichova Hradce, kteří zbourali svatostánek uvnitř synagogy, naložili jej na vůz a odvezli do Jindřichova Hradce, čímž strážská synagoga zanikla. Od roku 1920 byla využívána jako skladiště a garáž, po roce 1986 jako prodejna. Dochován je čtvercový sál s dřevěnou nepravou klenbou zdobenou štukem, průhledy do západní ženské galerie v patře jsou zazděné.

Udržovaný **lesní hřbitov** se nachází 1,5 km západně od zámku, severně od silnice vedoucí do Mláky. Založen byl údajně v 18. století, v písemných pramenech je poprvé doložen roku 1810. Do konce 19. století tu byli pohřbíváni také Židé z Třeboně, Nových Hradů, Českých Velenic, Suchdola nad Lužnicí, Chlumu nad Lužnicí nebo rakouského Schremsu. V současné době je na ploše hřbitova o velikosti 816 metrů čtverečních dochováno kolem 150 náhrobků od roku 1847 do 30. let 20. století. Hřbitovní domek je využíván k rekreačním účelům.

40 Tábor

V písemných pramenech jsou Židé v Táboře doloženi od konce 16. století. Roku 1618 bydlely ve městě dvě židovské rodiny, roku 1653 to bylo osm rodin a tento počet nesměl být překročen až do poloviny 18. století. Roku 1769 žilo v Táboře 18 židovských rodin, roku 1840 to bylo 212 osob židovského vyznání, roku 1880 celkem 495 Židů (6,6 % všech obyvatel města), roku 1900 pak 459 Židů (4,2 %) a roku 1930 už jen 311 Židů (2,1 %).

 Ghetto v Táboře nikdy neexistovalo. Podle dohody se zástupci města mohli Židé bydlit kdekoliv ve městě s výjimkou náměstí a hlavní (Pražské) ulice.

 Synagoga byla vystavěna v letech 1883–1885 mezi dnešními ulicemi Hradební a Na Parkánech. Bohoslužby se v ní konaly do nacistické okupace a za války i po válce byla využívána jako skladiště. Roku 1977 byla zcela zbytečně zbořena a dnes je na jejím místě parkoviště. Roku 1992 byla na sousední ohradní zdi odhalena pamětní deska připomínající existenci synagogy.

 Starý židovský hřbitov byl zřízen roku 1634 na svažitém pozemku mezi dnešní Korandovou ulicí a dolní (nábřežní) částí Bechyňské ulice. Později byla jeho plocha několikrát zvětšena přikoupením dalších pozemků. Poslední pohřby se konaly kolem roku 1893, kdy byla plocha hřbitova zcela zaplněna. Roku 1941 byl tento cenný hřbitov zdevastován nacisty, všechny náhrobky byly odvezeny a po druhé světové válce byla plocha upravena na park. Dne 23. října 1955 byl v dolní části hřbitova odhalen památník obětem války v podobě kamenné knihy, roku 2002 tu byla nainstalována plastika s kamínky nesoucími jména obětí holocaustu.

 Nový židovský hřbitov byl otevřen roku 1894 mezi dnešními ulicemi Československé armády, Kapitána Jaroše a Dukelských bojovníků. Pohřbívalo se na něm do roku 1941, celkově tu za dobu jeho existence bylo pochováno kolem 400 osob. V roce 1941 byl nacisty zcela zničen, náhrobky byly odstraněny a po válce byla zbořena obřadní síň. Jeho plocha je dnes upravena jako park a existenci hřbitova připomíná jen památník odhalený roku 1992 uprostřed travnaté plochy.

41 Třeboň

Nepočtené židovské osídlení je v Třeboni doloženo od poslední čtvrtiny 18. století, další rodiny z okolního venkova se směly ve městě usazovat až od poloviny 19. století. V Třeboni a na třeboňském panství nebyla až do druhé poloviny 19. století žádná židovská obec. Roku 1880 ve městě bydlelo 181 Židů (3,1 % všech obyvatel), roku 1900 pak 77 Židů (1,4 % všech obyvatel), roku 1910 celkem 63 Židů a roku 1930 již jen 43 Židů (0,8 % všech obyvatel).

✧ **Synagoga** byla zřízena adaptací patra starého měšťanského domu čp. 50/I ve slepé Krčínově ulici jižně od náměstí v druhé polovině 19. století (snad kolem roku 1880). K bohoslužebným účelům byla synagoga využívána do druhé světové války. Poté sloužila budova jako sklad a dnes je z ní obytný dům. V podkroví se dochoval původní strop modlitebního sálu se štukovou výzdobou a ornamentální malbou. V sousedním barokním patrovém domě čp. 49/I sídlil rabinát a škola židovské obce. V současné době je tento dům využíván k obytným účelům.

📄 **Hřbitov** – do konce 19. století byli Židé z Třeboně pohřbíváni na hřbitově ve Stráži nad Nežárkou. V Třeboni byl hřbitov založen mezi lety 1897–1900. Dne 20. června 1900 proběhla jeho kolaudace a 18. července 1900 bylo vydáno povolení k pohřbívání. Hřbitov se nachází v lese dva kilometry východně od města, zaujímá rozlohu 2 190 metrů čtverečních a je na něm dochováno několik desítek náhrobků od doby založení hřbitova do konce 30. let 20. století. Současně se založením hřbitova byl postaven hrobnický domek, dnes využívaný k rekreačnímu bydlení.

Zajímavost:

Mezi posledními tu byli pohřbeni členové rodiny Metzlových, jejichž potomci žijí v Čechách i v Americe. Třem členům židovské rodiny Metzlových, Felixovi, Viktorovi a Karlovi, kteří zahynuli během druhé světové války, je věnována památka v podobě tzv. kamenů zmizelých (Stolpersteine). Kameny byly položeny v roce 2010 před dům čp. 96 na třeboňském Masarykově náměstí, kde rodina žila.

42 Tučapy

Židé se začali v Tučapech usazovat nejpozději v průběhu 17. století. Roku 1723 žilo v Tučapech 12 židovských rodin, do roku 1793 stoupl počet rodin na čtyřicet devět, před polovinou 19. století 30 rodin, roku 1880 celkem 90 Židů (9,0 % všech obyvatel), roku 1900 pak 50 Židů (6,2 %) a roku 1930 již jen 11 Židů (1,6 %).

✧ **Židovská čtvrť** se v 18. – 19. století skládala ze dvou částí oddělených potokem a Zámeckým rybníkem, který je dnes vysušený. V severním okrsku v ulici vedoucí do Dvorců stávala roku 1853 synagoga a dvanáct židovských domů, mezi nimiž byla také škola čp. 64 a rabinát čp. 65. V jižním bloku židovských domů (v ulici zvané Na Nouzi) bylo roku 1830 patnáct židovských domů (mezi nimi býval špitál čp. 83 a vinopalna). Po polovině 19. století stálo dalších osm židovských domů v ulici vedoucí z centra vsi k mostu. Tato ulice spojovala oba starší sídelní okrsky. Domy, většinou přízemní, jsou v obou částech židovské čtvrti v přestavbách dochovány.

✧ **Synagoga** byla postavena roku 1779 v severní židovské čtvrti, po požáru roku 1867 byla přestavěna. Bohoslužby se v ní konaly do první světové války. Roku 1934 byla synagoga prodána a následně adaptována na sokolovnu a po roce 1950 přestavěna na moderní tělocvičnu. Dochovalo se severozápadní průčelí se vstupním portálem, který je dnes zazděný.

📄 **Židovský hřbitov** na západním konci jižní židovské čtvrti na jižním břehu Černovického potoka byl založen zřejmě roku 1713. Na hřbitově o rozloze 2 356 m² se dodnes dochovalo kolem 360 náhrobků od roku 1737 do druhé světové války. K nejzajímavějším patří náhrobek Salí, ženy Avigdora Alíny, z roku 1859, zdobený rytou architekturou, která má připomínat svatostánek na svitky Tóry v synagoze, a po stranách je doplněn rytými pilastry symbolizujícími dva sloupy, jež stály při vstupu do Šalamounova chrámu v Jeruzalémě.

Zajímavost:

V Tučapech se narodil kapelník Osvobozeného divadla a později dirigent České filharmonie Karel Ančerl (1908–1973 Toronto, Kanada); jeho památku připomíná pamětní deska na budově obecního úřadu.

43 Velký Pěčín

Ve Velkém Pěčíně židovská komunita nebyla a ani tu nepůsobila žádná židovská náboženská obec.

☞ **Židovský hřbitov** se nachází v lese 1,5 km severozápadně od obce, na samé hranici Jihočeského kraje a kraje Vysočina, přibližně dvě stě metrů východně od silnice Myslůvka – Kostelní Vydří. Založen byl zřejmě kolem poloviny 16. století pro potřeby telčské židovské obce. Nejstarší dochované náhrobky pocházejí z poloviny 17. století: z roku 1655 to jsou náhrobky Brajndl, dcery Zajnvila, a Frajdl, dcery Mordechaje, náhrobek Hesdil, dcery Jicchaka Tauska je z roku 1690. Mimo jiných je zde dochován také náhrobek mecenáše telčské židovské obce Jakuba Langa z roku 1829. Pohřbívalo se zde do konce 70. let 19. století, kdy byl v letech 1879–1880 založen nový židovský hřbitov v Telči (na jižním okraji města). Dnes se v areálu židovského hřbitova o rozloze 803 metrů čtverečních nachází kolem 150 náhrobků, včetně řady cenných barokních a klasicistních stél. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

V sousední Kostelní Myslové se 28. 5. 1889 narodil akademický malíř František Mořic Nágl, autor motivů z terezínského ghetta. V rodném kraji, který byl pro něho nejen místem odpočinku, ale zejména zdrojem inspirace pro výtvarnou tvorbu, prožil František Mořic Nágl většinu svého života až do roku 1941, kdy byl na telčském náměstí přímo za malířským stojanem zatčen. Následně byl půl roku vězněn v Kounicových kolejích v Brně a v květnu 1942 byl spolu s celou rodinou a dalšími Židy odvezen transportem do terezínského ghetta. F. M. Nágl v Terezíně maloval a dokumentoval realitu kolem sebe: interiéry ubikací, zákoutí dvorů i vězně. O jeho akvarelech, kresbách a kvaších se dlouho nevědělo, protože je malíř zardil na půdě jednoho z domů. Objeveny byly až náhodně při rekonstrukci budovy roku 1950. Válku nikdo z malířovy rodiny nepřežil. Na památku F. M. Náglu byla na telčském náměstí Zachariáše z Hradce dne 22. května 2002 odhalena pamětní deska.

44 Vlachovo Březí

Židovské osídlení ve Vlachovo Březí je doloženo od počátku 17. století a postupně vzrůstalo až do 19. století. Roku 1618 zde žilo osm židovských rodin (58 osob), na počátku 18. století tu bydlelo kolem osmi až deseti židovských rodin, roku 1783 pak 17 rodin, ve 30. letech 19. století asi maximum – kolem 130 Židů, roku 1860 to bylo 112 Židů, roku 1880 je uváděno 108 Židů (4,5 % z celkového počtu obyvatel), roku 1900 pouze 58 Židů a roku 1930 už jen sedm Židů.

☞ **Sídelní okrsek židovských domů** se nacházel jihovýchodně od kostela, na jižním okraji města. Vznikl zřejmě na sklonku 17. století, roku 1837 je v těchto místech doloženo čtrnáct přizemních židovských domů, jejichž většina je v přestavbách dochována. V 80. letech 18. století byla na **☆ synagogu** upravena starší dřevěná chalupa. Roubená přizemní synagoga, nesoucí později čp. 6, se nachází 100 metrů jihovýchodně od kostela, v kolmé uličce vycházející od silnice do Chlumce. Pravděpodobně se nikdy architektonicky výrazně nelišila od sousedních domků. Víme, že modlitební sál byl malý a nízký, ale byla v něm i ženská galerie, pod níž se nacházela obytná světnička. Bohoslužebným účelům sloužila do počátku 20. let 20. století, roku 1924 byla prodána a přestavěna na přizemní, dodnes obývaný obytný domek.

☞ **Židovský hřbitov** byl založen údajně v druhé polovině 17. století. Nachází se na severovýchodním okraji městečka za objektem bývalého pivovaru. Původně zaujímal výrazně menší plochu, ale několikrát byl rozšiřován až do současné rozlohy o velikosti 1 403 m². Zřejmě počátkem 20. století byla na jihozápadní straně hřbitova postavena nová vozovna. Celkově se na hřbitově nachází kolem dvou set náhrobků od roku 1729 do 30. let 20. století. V dolní části hřbitova se nachází netypický náhrobek Theresie, ženy Filipa Lederera, v podobě šestihřanného sloupu s německou a hebrejskou nápisovou deskou. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Přestavěná budova synagogy je poslední dochovanou roubenou synagogou v českých zemích, přestože její vnější stěny jsou omítnuté.

45 Vodňany

Židovské osídlení ve Vodňanech je doloženo od konce 14. století. V průběhu 16. a 17. století byli Židé z města vypovídáni nebo byl jejich počet redukován. V polovině 18. století je ve městě doloženo osm židovských rodin, roku 1831 celkem 93 Židů (3,4 % všech obyvatel), roku 1857 pak 237 Židů (5,5 %), roku 1880 dokonce 256 Židů (6,4%), roku 1900 celkem 149 Židů (3,7%) a roku 1930 již jen 114 Židů (2,6%).

Od konce 17. století byly **židovské domy** soustředěny v někdejší Židovské ulici (dnes Majerova ulice) mezi náměstím a východní městskou hradbou, nešlo ale o uzavřené ghetto, většinu obyvatel ulice tvořili křesťané.

 Synagoga byla postavena mezi lety 1837–1852 v Majerově ulici v těsném sousedství staré synagogy z roku 1744, která byla po polovině 19. století zbořena nebo stavebně splynula s domem čp. 152. Prostá pozdně klasicistní budova s valeně zaklenutým sálem byla roku 1877 zvětšena. Bohoslužebným účelům sloužila do druhé světové války. Roku 1956 byla přestavěna pro potřeby městského muzea, které v synagoze sídlí dodnes. Hlavní modlitební sál byl v té době rozdělen stropem na dvě podlaží. Za synagogou se nachází budova bývalé školy čp. 153.

 Hřbitov se rozkládá 700 metrů jihozápadně od osady Pražák, na kopci na kraji lesa při červeně značené turistické stezce. Založen byl roku 1840 na pozemku zakoupeném od města v listopadu roku 1839. Vstup na hřbitov vede zděnou segmentovou brankou, která je uzavřena železnou mříží. Z márnice či vozovny zůstalo stát jen obvodové zdívko. Do dnešní doby se na ploše hřbitova o velikosti 1 608 m² dochovalo 245 náhrobků od doby jeho založení do 30. let 20. století. Hřbitov je volně přístupný.

Zajímavost:

Pozoruhodný je náhrobek zdobený motivem zlomeného stromu, který vychází z biblického textu „vyvrátil jako strom nadějí mou“. Tento ve střední Evropě oblíbený motiv symbolizuje předčasně ukončený život dítěte nebo mladého člověka.

46 Volary

Nepočtené židovské osídlení je ve městečku doloženo od poloviny 19. století; roku 1880 tu bydleli dva Židé, roku 1930 jeden člověk židovského původu.

V květnu roku 1945 byl na východním okraji města, v sousedství městského hřbitova, založen hřbitov pro oběti pochodu smrti. V té době tu byly pohřbeny vězeňkyně z německého koncentračního tábora Helmbrechts, odkud bylo 13. dubna 1945 vyhnáno na pochod smrti více než tisíc tři sta žen. Dne 4. května odpoledne přišlo pěšky do Volar kolem 170 vyčerpaných žen a dalších asi 140 žen bylo přivezeno na osmi koňských povozech, protože již nebyly schopny chůze.

5. května byly Volary osvobozeny jednotkou americké armády. Její velitel nařídil exhumaci všech hrobů, v nichž byly pohřbeny ženy, které zemřely na posledním úseku pochodu smrti z Kvidly do Volar. Kopání hrobů na nově vyčleněném hřbitově prováděli Němci pod dohledem amerických vojáků.

11. května se konal pohřeb, jehož se museli zúčastnit všichni němečtí obyvatelé města včetně dětí. Bohoslužbu sloužil kaplan americké armády Rabi Herman Rucker. Poté byly rakve uloženy do několika společných hrobů, nad nimiž byly vztyčeny dřevěné kříže se jmény pohřbených. Ženy, které zemřely po 11. květnu, byly pohřbívány do samostatných hrobů. Celkem tu bylo pochováno 95 žen židovského původu, které pocházely z Maďarska, Polska, Čech, Německa a Ruska. Roku 1974 byla na vyvýšeném místě před hřbitovem odhalena plastika Torzo ženy, která je dílem akademického sochaře Vojtěcha Paříka. V letech 1989–1990 byl areál hřbitova nově architektonicky upraven. Podle návrhu architekta Vojtěcha Štorma z Českých Budějovic bylo na hrobech pohřbených obětí vztyčeno 95 jednotných náhrobků v podobě tradičních židovských stél. Na osmdesáti pěti z nich jsou vytesána jména pohřbených, na deseti z nich je jen nápis „Neznámá“. V horní části hřbitova byl postaven památník, na němž je vytesáno: „Je Vám lhostejné, Vy všichni, kteří jdete kolem? Pohlédte a vízte, má-li někdo takovou bolest, jaká byla způsobena mně“.

47 Volyně

Předpokládá se, že Židé žili ve Volyni již před rokem 1500. Kolem roku 1650 bydlelo ve Volyni dvanáct židovských rodin, roku 1724 nejméně 18 rodin, v letech 1783–1811 průměrně 14 rodin, roku 1849 pak 27 rodin (asi 140 osob), roku 1880 celkem 142 Židů (5,1 % všech obyvatel), roku 1900 to bylo 135 Židů (4,3 %) a roku 1930 již jen 51 Židů (1,6 %).

✚ **Židovské domy** – nejpozději do počátku 19. století vznikla kompaktní židovská ulička (dnes Žižkova ulice) se souvislou oboustrannou zástavbou, která se skládala z třinácti zděných domů (včetně obytné synagogy) a kolmo navazovala na jižní stranu dolního náměstí. Patrové domy jsou dodnes dochované v přestavbách. První ✚ **synagoga** neznámého stáří a podoby stála uprostřed západní strany Žižkovy ulice. Na jejím místě byla v letech 1838–1840 postavena druhá synagoga (dnes čp. 250). Patrová klasicistní budova je zdobena cenným empírovým průčelím: zajímavý je sloupový portikus i tympanon s reliéfní výplní znázorňující lvy držící korunovaný štít s hodinami a hebrejským nápisem. Synagogální sál vyplňoval severní část budovy, v jižní části byla mj. škola a byty duchovních. Bohoslužby se v synagoze konaly do nacistické okupace. Po válce byl synagogální sál adaptován nejdříve na kino, později na diskotekový klub, a ženská galerie byla odstraněna. Další části budovy jsou dnes využívány jako hudební škola, prodejna textilu apod.

✚ **Židovský hřbitov** na severním okraji města v ulici U Vodojemu, 350 m severozápadně od horního náměstí, byl založen někdy v průběhu 17. století, ale kdy přesně, není známo. Nejstarší dochovaný náhrobek je z roku 1689. V 19. století byl hřbitov několikrát zvětšen, naposledy se tak stalo roku 1870. Jedná se o cenný areál s mnoha náhrobky barokního a klasicistního typu a hrobnickým domkem z roku 1912, který tu byl postaven v době stavebních úprav hřbitova.

48 Zběšičky

Židé ve Zběšičkách jsou v písemných pramenech doloženi od první poloviny 18. století. V tereziánském katastru je v té době uveden jeden Žid – jirchář, žila tu tedy zřejmě jedna židovská rodina, roku 1793 to bylo devět židovských rodin. Roku 1880 tu bydlelo 25 Židů, roku 1890 deset Židů, roku 1900 šest Židů, roku 1910 dva Židé a později zřejmě žádné.

✚ **Židovské domy** – v 80. letech 18. století stály ve vsi čtyři židovské domy, kolem poloviny 19. století bylo ve Zběšičkách asi dvanáct židovských domů, které tvořily nepravidelný shluk ve východní a severovýchodní části obce a postaveny byly většinou ze dřeva. Část z nich je dodnes v přestavbách dochována.

✚ **synagoze** máme jen velmi málo zpráv, nevíme ani, kdy byla postavena. Víme jen to, že byla celá dřevěná a uvnitř byla přepážka rozdělující modlitební sál na dvě části: jednu pro muže a druhou pro ženy. Roku 1866 tato synagoga vyhořela a nebyla obnovena.

✚ **Židovský hřbitov** se nachází 500 metrů severozápadně od obce, v blízkosti polní cesty vedoucí ze silnice z Veselíčka do Zběšiček k rybníku Zavádil, na okraji zalesněné stráně. Založen byl v polovině 18. století, později byl zvětšen. Na ploše o rozloze 1 029 metrů čtverečních je dochováno kolem 150 náhrobků od doby založení hřbitova do roku 1932 a při vstupu stojí zrekonstruovaná márnice. Hřbitov je volně přístupný.

V sousedním Veselíčku bylo v 19. století sídlo samostatné židovské náboženské obce. Židovské domy byly soustředěny podél východního břehu rybníka, severovýchodně od zámku. Před polovinou 19. století tu stávalo deset židovských domů, z nichž některé jsou dodnes v přestavbách dochovány. Synagoga z první poloviny 19. století byla zbořena roku 1986.

Zajímavost:

Na židovském hřbitově ve Zběšičkách je na náhrobku ženy z rodiny Rosezweigovy motiv růže, který je symbolem křehkosti, případně nízkého věku a krásy zemřelé.

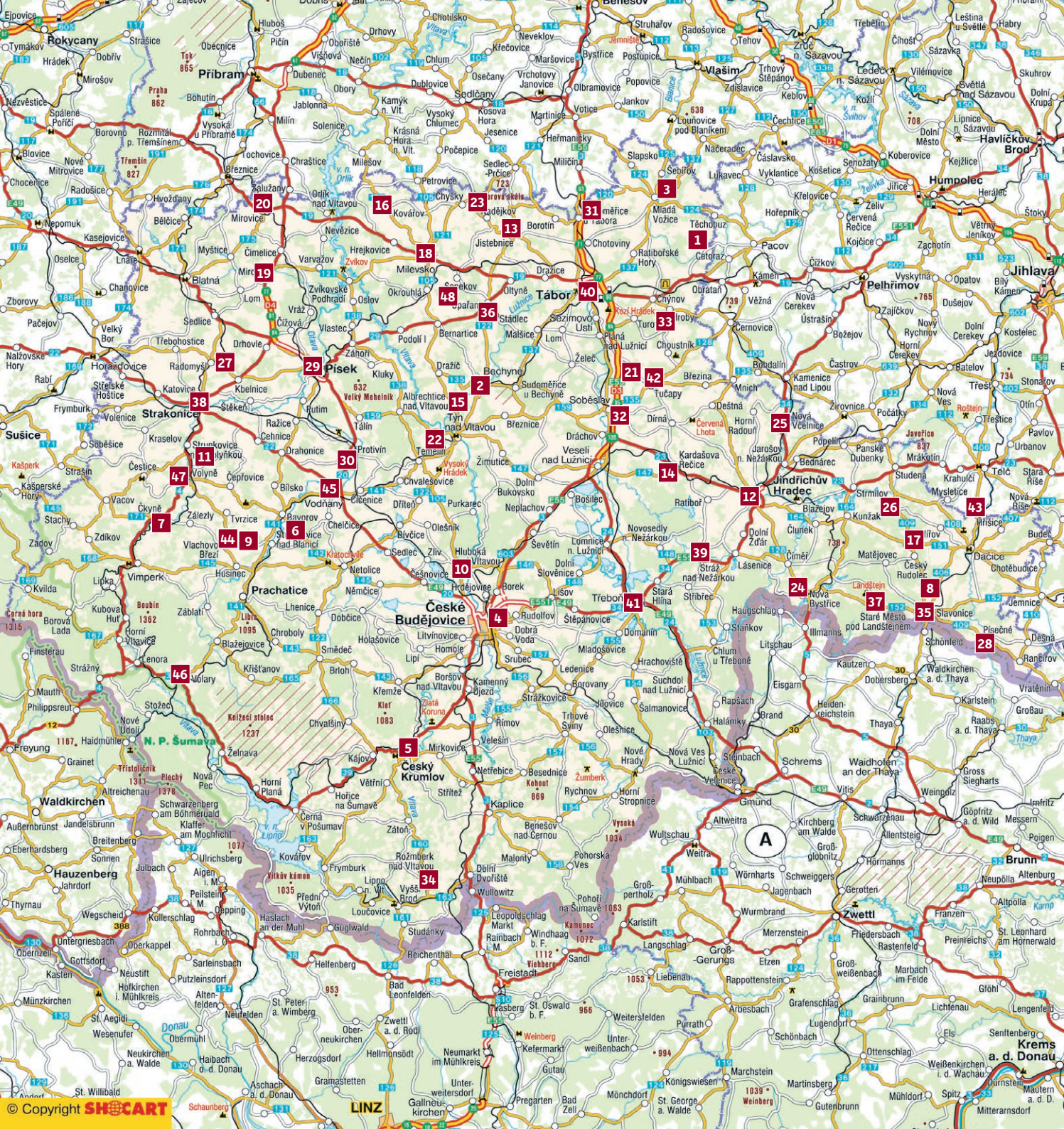

Obsah:	str.
1 Babčice	2
2 Bechyně	3
3 Běleč a Mladá Vožice	4
4 České Budějovice	5
5 Český Krumlov	6
6 Čichtice	7
7 Čkyně	8
8 Dolní Bolíkov	9
9 Dub	9
10 Hluboká nad Vltavou	10
11 Hoštice	10
12 Jindřichův Hradec	11
13 Jistebnice	12
14 Kardašova Řečice	13
15 Koloděje nad Lužnicí	14
16 Kovářov	15
17 Markvarec	15
18 Milevsko	16
19 Mirovice	17
20 Mirovice	18
21 Myslkovice	19
22 Neznašov	20
23 Nosedín a Květuš	21
24 Nová Bystřice	22
25 Nová Včelnice	23
26 Olšany	23
27 Osek u Radomyšle	24
28 Písečné	25
29 Písek	26

30 Protivín	27
31 Prudice	28
32 Přehořov a Soběslav	29
33 Radenín	30
34 Rožmberk nad Vltavou	31
35 Slavonice	32
36 Stádlec	33
37 Staré Město pod Landštejnem	34
38 Strakonice	35
39 Stráž nad Nežárkou	36
40 Tábor	37
41 Třeboň	38
42 Tučapy	39
43 Velký Pěčín	40
44 Vlachovo Březí	41
45 Vodňany	42
46 Volary	43
47 Volyně	44
48 Zběšičky	45

V roce 2019 vydala Jihočeská centrála cestovního ruchu

Text: Mgr. Blanka Rozkošná

Foto: Mgr. Blanka Rozkošná, Vydavatelství MCU

Grafický koncept: Čestmír Sukdol

Grafické zpracování a sazba: Daniel Dědek

Tisk: Vydavatelství MCU

Náklad: 5 000 ks; 1. vydání; neprodejné

Tiskové chyby vyhrazeny

Kontakt:

Jihočeská centrála cestovního ruchu

B. Němcové 12/2, 370 01 České Budějovice

info@jccr.cz; www.jiznicechy.cz

Krajské turistické informační centrum jižní Čechy

DOC Mercury, Nádražní 1759

370 01 České Budějovice

@jiznicechy

@jiznicechy

www.jiznicechypohodove.cz

ISBN 978-80-88269-53-3

Projekt „Podpora marketingových aktivit Jihočeské centrály cestovního ruchu“ byl realizován za příspěví prostředků státního rozpočtu České republiky z programu Ministerstva pro místní rozvoj.

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Jižní Čechy
Pohodové